

**TINGIMUSLIKKUS
2023**

NB! Trükises toodud ja viidatud õigusaktide ning nõuete puhul on lähtutud 2023. a märtsi seisust.

Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi õigusaktide muutumisel võivad muutuda ka nõuded või õigusaktide viited.

Kehtivad õigusaktid leiab Riigi Teatajast www.riigiteataja.ee ja Euroopa Liidu Teatajast eur-lex.europa.eu/et/index.htm.

Koostajad ei vastuta õigusaktide muutumisest tingitud ja trükise põhjal tehtud otsuste eest.

Trükises toodud maa [heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded \(HPK\) on sinises kirjas](#), [kohustuslikud majandamisnõuded \(KM\) rohelises kirjas](#), õigusaktidest tulenev info nõuete juures tavakirjas ning [nõuete selgitused ja lisainfo kaldkirjas](#).

Väljaandjad: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus koostöös Maaeluministeeriumiga

Toimetanud: Siim Suure, Veronika Vallner-Kranich, Airi Vetemaa

Täname: Liivi Inno, Jaana Karja, Ülle Laur, Pavel Ojava, Liina Peetsu, Gerli Toom, Kadri Pärnpuu, Rain Meremäe, Eli Sellis, Merit Mikk, Lilia Kulli

Fotod: Argo Peepson, Madli Karjatse, Eskil Nilsson, Maarja Jüris, Katrin Press, Katrin Rannik, Indrek Melts, Fotolia, Arne Ader, Elen Peetsmann, PRIA, Maa-amet

Kujundus ja trükk: AS Ecoprint

Esmatrükk 2009. Parandatud ja täiendatud trükk 2010–2022; 2023.

Autoriõigus kuulub Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusele, varalised õigused kuuluvad materjali tellijale. Materjal valmis Maaeluministeeriumi ning Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti (PRIA) tellimisel. Kõik autoriõigused on kaitstud.

ISSN 2504-5636 (trükis)

ISSN 2504-5644 (võrguväljaanne)

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

roheline trükis | Trükitud keskkonnateadlikus trükiettevõttes Ecoprint

Sisukord

Tingimuslikkus	2
Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) 2023	8
Süsinikuvaru säilitamise üldised kaitsemeetmed – püsirohumaat säilitamine (HPK 1)	8
Mulla ja süsinikuvarude kaitse (HPK 2, 3, 5, 6, 7)	10
Veekaitse – puhverribad (HPK 4)	12
Maa ja elementide tootmisest kõrvale jätmise (HPK 8.1)	13
Maastikuelementide säilitamine (HPK 8.2)	16
Hekkide ja puude pügamine (HPK 8.3)	21
Invasiivsete võõrliikide vältimine (HPK 8.4)	21
Elupaikade ja liikide kaitse (HPK 9)	22
Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) 2023	23
Põhja- ja pinnavee kaitse (KM 1)	23
Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (KM 2)	28
Loodusliku linnustiku kaitse (KM 3) ja looduslike elupaikade, loomastiku ja taimestiku kaitse (KM 4)	32
Toidu- ja söödaohutus (KM 5)	34
Hormoonide kasutamine loomakasvatustes (KM 6)	39
Taimekaitsevahendite kasutamine (KM 7–8)	39
Loomade heaolu (KM 9–11)	42
Vasikate pidamise miinimumnõuded (KM 9)	42
Sigade pidamise miinimumnõuded (KM 10)	43
Põllumajandusloomade kaitse (KM 11)	45
Tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustik	49

Tingimuslikkus

Nõuetele vastavuse süsteem käivitati Euroopa Liidus 2003. aastal. Eestis rakendus see järk-järgult aastatel 2004–2013. Aastast 2023 on süsteemi uueks nimeks **tingimuslikkus**. Programpperioodi 2014–2020 maa-elu arengukava (MAK) pindala- ja loomapõhiste toetustele jääb paralleelselt kehtima nõuetele vastavuse süsteem.

Tingimuslikkus seob ELi ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) pindala- ja loomatoetuste täies mahus maksimise maakasutuse, põllumajandustootmise ja põllumajandusliku tegevusega seotud nõuete (maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisund, keskkond, rahva-, looma- ja taimetervis, loomade heaolu) järgimisega. Nõuded on seotud toetusesaaja **põllumajandusliku tegevuse** ja/või **kogu põllumajandusliku majapidamise maaga**.

Tingimuslikkuse alused on kehtestatud EL Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklites 12–13 ja lisa III, EL Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 83–86, komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/1172, artiklites 9–11, komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/126 artiklis 48, „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse“ §-s 42–43 ja §-s 110 ning maaeluministri 21. detsembri 2022. aasta määruses nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“.

Tingimuslikkuse nõudeid peavad järgima põllumajandustootjad, kes taotlevad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027 (edaspidi *ÜPP strateegiakava*) alusel antavaid järgmisi toetusi:

1. Piimalehma kasvatamise otsetoetus (PTK)
2. Ammlehma kasvatamise otsetoetus (ATK)
3. Ute ja kitse kasvatamise otsetoetus (UTK)
4. Põhisissetuleku toetus (PST)
5. Ümberjaotav toetus (ÜJT)
6. Noore põllumajandustootja toetus (NPT)
7. Perioodi 2023–2027 mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus (MAHE)
8. Perioodi 2023–2027 keskkonnasõbraliku majandamise toetus (KSM)
9. Perioodi 2023–2027 ökosüsteemiteenuste säilitamise toetus (ÖST)
10. Perioodi 2023–2027 ökoalade toetus (ÖKO)
11. Perioodi 2023–2027 mesilaste korjeala toetus (MESI)
12. Tera- ja kaunvilja kasvatamise otsetoetus (TVK)
13. Puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetus (PKV)
14. Seemnekartuli kasvatamise otsetoetus (SKT)
15. Perioodi 2023–2027 põhjavee kaitse toetus (PÕHJAVESI)
16. Perioodi 2023–2027 pinnavee kaitse toetus (PINNAVESI)
17. Perioodi 2023–2027 turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus (MULD)
18. Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus (NIIT)
19. Perioodi 2023–2027 ohustatud tõugu looma pidamise toetus (OTL)
20. Perioodi 2023–2027 loomade heaolu toetus (LHT)

21. Perioodi 2023–2027 mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus (MAHEL)
22. Perioodi 2023–2027 loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus (KMN)
23. Perioodi 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetus (NAM)

Tingimuslikkuse nõuete rikkumisel vähendatakse taotleja kõikide eelnevalt loetletud toetuste summat.

Pane tähele!

Taotlejad, kes jätkavad 2023. aastal MAK 2014–2020 alusel võetud 5-aastaste kohustuste täitmist, peavad täitma nõuetele vastavuse süsteemi nõudeid.

2023. aastal saab taotleda järgmisi MAK 2014–2020 toetusi:

1. Piirkondlik mullakaitse toetus (MULD)
2. Piirkondlik veekaitse toetus (VESI)
3. Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus (KSA)
4. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus (PLK)
5. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (SORT)
6. Mahepõllumajandusega jätkamise toetus (MAH)
7. Ohustatud tõugu looma pidamise toetus (OTL)

Tootjatel, kellel on kehtiv MAK 2014–2020 5-aastane kohustus, on võimalik see **kohustus lõpetada**, kui nad võtavad sama maa või loomade kohta ÜPP strateegiakava vastava kohustuse.

Kui taotleja taotleb 2023. aastal **ainult** MAK 2014–2020 pindala- või loomapõhist toetust (s.t jätkab 5-aastast kohustust: MULD, VESI, KSA, PLK, SORT, MAH või OTL) ega taotle ühtegi ÜPP strateegiakava toetust, sh põhisissetuleku toetust, siis peab ta järgima **ainult** nõuetele vastavuse nõudeid.

Kui taotleja taotleb 2023. aastal ÜPP strateegiakava alusel antavat toetust **ja** MAK 2014–2020 alusel antavat pindala- või loomapõhist toetust (s.t jätkab 5-aastast kohustust: MULD, VESI, KSA, PLK, SORT, MAH või OTL), siis peab ta järgima **nii** nõuetele vastavuse nõudeid **kui ka** tingimuslikkuse nõudeid. Perioodi 2014–2020 pindalatoetuste (MULD, VESI, KSA, PLK, SORT, MAH) kontrollimisel loetakse nõuetele vastavus täidetuks siis, kui taotleja täidab tingimuslikkuse nõudeid. Kui tingimuslikkuse nõudeid ei täideta, siis kontrollitakse nõuetele vastavuse nõuete täitmist. Kui ei täideta ka nõuetele vastavuse nõudeid, siis kohaldatakse taotlejale lisaks tingimuslikkuse vähendustele ka nõuetele vastavuse süsteemis ettenähtud vähendusi.

Perioodi 2014–2020 loomakasvatuse toetustest saab jätkuda ainult OTL kohustus. Selle toetuse taotlejate puhul kontrollitakse nõuetele vastavuse nõuete täitmist. Kui nõuetele vastavuse nõudeid ei täideta, vähendatakse OTL toetust.

Sealjuures tingimuslikkuse vähendus rakendub ÜPP strateegiakava toetustele ja nõuetele vastavuse vähendus MAK 2014–2020 toetustele.

Tingimuslikkuse süsteem koosneb **maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetest (HPK)** ja **kohustuslikest majandamisnõuetest (KM)**.

Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) on Eestis kehtinud otsetoetuste taotlejatele alates 2004. aastast ning osadele Eesti maaelu arengukava 2007–2013 toetuste taotlejatele alates 2007. aastast. HPK nõuded on kehtestatud ministri määrusega, alates 2023. aastast kehtib maaeluministri 21. detsembri 2022. aasta määrus nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“.

Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) rakendusid Eestis järk-järgult aastatel 2009–2013. Need põhinevad ELi direktiividel ja määrustel ning puudutavad valdkondi, nagu veekaitse, elurikkus, toiduohutus, loomade identifitseerimine ja registreerimine, loomahaigused, taimekaitsevahendid ning loomade heaolu. Direktiivide nõuded rakendab iga liikmesriik oma õigusaktidega.

2023. aastast kantakse tingimuslikkuse süsteemi HPK nõuetesse üle eelmise perioodi kliima- ja keskkonnatoetuse ehk rohestamise toetuse püsirohuma sailitamise kohustus, samuti muutub tingimuslikkuse süsteemi osaks tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide määratlemise nõue (rohestamise toetuse ökoalade nõue) ning keskkonnatundliku püsirohuma sailitamise nõue.

Uute kohustuslike majandamisnõuetena (KM) **lisanduvad:**

- põhja- ja pinnavee kaitse nõue (KM 1), mis on seotud veevõtuga ja põllumajandusest lähtuva fosfori koormuse vältimise ja kontrollimisega,
- taimekaitse koolituse nõue (KM 8).

Uute maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetena (HPK) **lisanduvad:**

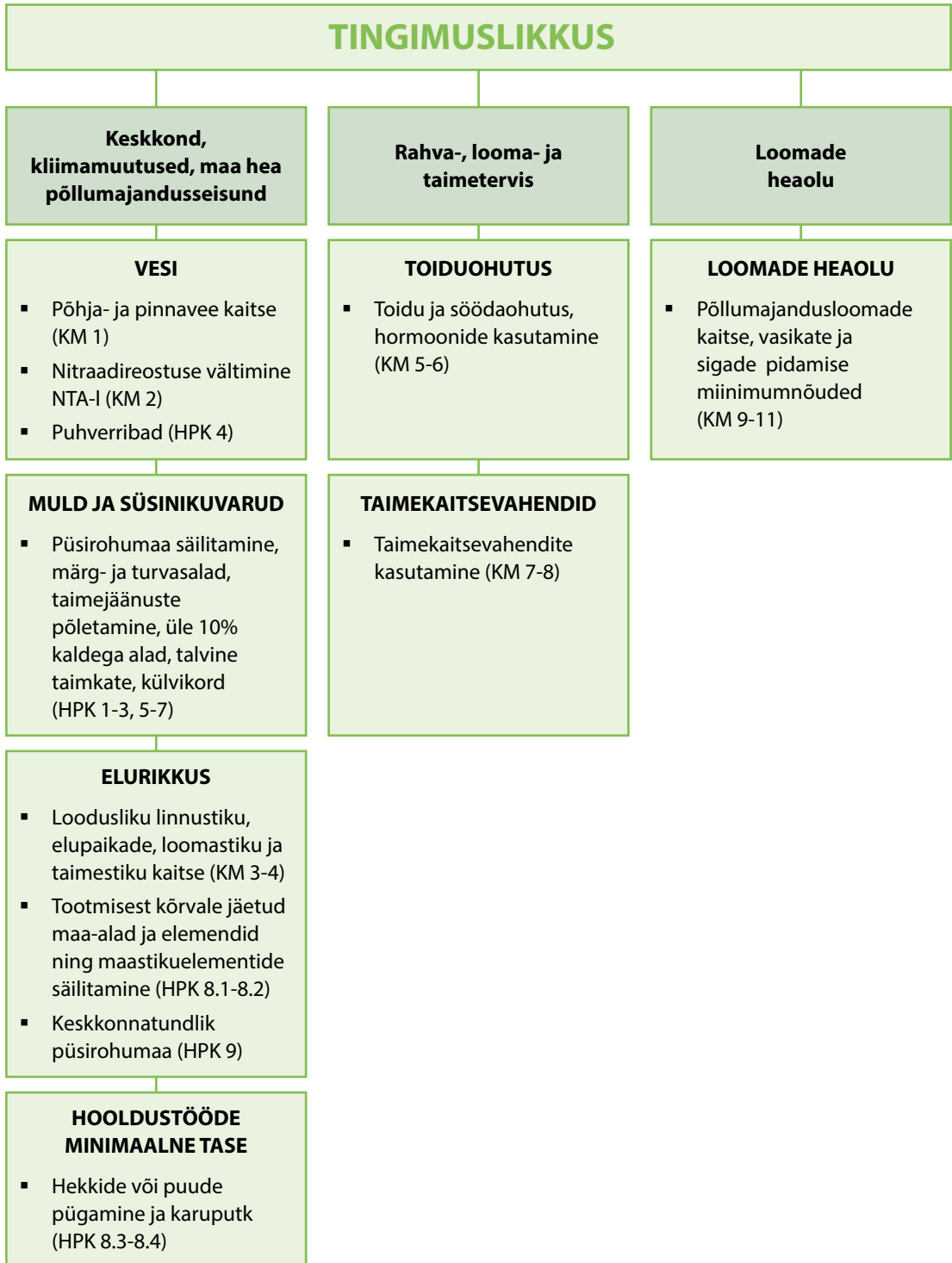
- püsirohuma sailitamise nõue (HPK 1),
- märg- ja turvasalade kaitse nõue HPK 2 (rakendub aastast 2024),
- lihtsustatud külvikorra nõue HPK 7 (rakendub aastast 2024),
- tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide määratlemise nõue (HPK 8.1),
- keskkonnatundliku püsirohuma sailitamise nõue (HPK 9).

Kohustuslikest majandamisnõuetest (KM) **on välja jäetud:**

- loomade identifitseerimise- ja registreerimisega seotud nõuded (senine KM 6–8),
- transmissiivse spongiformse entsefalopaatia (TSE) diagnoosimisest teatamine (senine KM 9).

Tingimuslikkuse süsteem

Tingimuslikkuse kontroll – üldpõhimõtted

Tingimuslikkuse süsteemi raames kontrollitakse kohapeal vähemalt 1% toetuste taotlejaid. Kontrollide viivad läbi PRIA (HPK nõuded), Keskkonnaamet (KM keskkonnanõuded, HPK veekaitse nõuded) ning Põllumajandus- ja Toiduamet (KM toidu- ja söödaohutus, KM hormoonide kasutamine loomakasvatuses, KM loomade heaolu, KM taimekaitsevahendite kasutamine).

Järelevalveasutused jätkavad oma tavapäraseid kontrole ka tingimuslikkuse süsteemist eraldi. Kui tingimuslikkuse süsteemi rikkumine on tuvastatud muude kontrollimiste (väljaspool tingimuslikkuse süsteemi kontrollivalimit) käigus, lähevad ka need rikkumised toetuste määramisel ja maksimisel arvesse.

Kõiki nõuete rikkumisi hindavad järelevalveasutused ühtse metoodika järgi hindamismaatriksitega. Hindamisel lähtutakse kolmest kriteeriumist:

- tõsidus,
- ulatus,
- püsivus.

Nõuetele mittevastavuse *tõsidus* sõltub eelkõige nõuetele mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse asjaomase nõude või standardi eesmärke.

Nõuetele mittevastavuse *ulatuse* määramisel võetakse arvesse eelkõige seda, kas nõuetele mittevastavusel on kaugemale ulatuv mõju või piirdub see põllumajandusettevõtte endaga.

Nõuetele mittevastavuse *püsivus* sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Samuti võetakse arvesse rikkumise *korduvust*.

Nende kriteeriumite alusel koostatakse iga nõude hindamiseks maatriks, mille järgi antakse rikkumisele kriteeriumite kaupa hinded.

Leitud hinnangu alusel moodustub iga nõude puhul toetussumma vähendamise protsent, mis **üldjuhul on 3%** kõigi nende toetuste kogusummast, millele rakendub tingimuslikkuse süsteem (toetused 1–23 lk 2–3). Sõltuvalt mittevastavuse iseloomust võib vähendusprotsenti ka vähendada, ent see ei tohi olla väiksem kui **1%**.

Kui rikkumisel on asjaomase standardi või nõude eesmärgi saavutamisele **tõsised** tagajärjed või kui see kujutab endast **otseselt ohtu** rahva- või loomatervisele, ent tegemist ei ole tahtliku rikkumisega, on vähendusprotsent tavapärasest kõrgem ja võib ulatuda **kuni 10%-ni**.

Kui **rikkumine püsib** või **kordub mittetahtlik rikkumine** üks kord kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul, on vähendusprotsent üldjuhul **10%** toetuste kogusummast.

Kui sama rikkumine kordub veel kord ehk kolmandat korda, siis loetakse seda tahtlikuks rikkumiseks, mille puhul on vähendusprotsent **vähemalt 15%** kõikide pindala- ja loomatoetuste kogusummast ning võib ulatuda **maksimaalselt 100%-ni**.

Kõik rikkumised, millel ei olnud tõsiseid tagajärgi või kui need ei olnud seotud rahva- ja loomatervisega, **liidetakse kokku** vaatamata sellele, kas need kuuluvad ühte valdkonda (keskkond, kliimamuutused, maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisund; rahva-, looma- ja taimetervis; loomade heaolu) või mitte

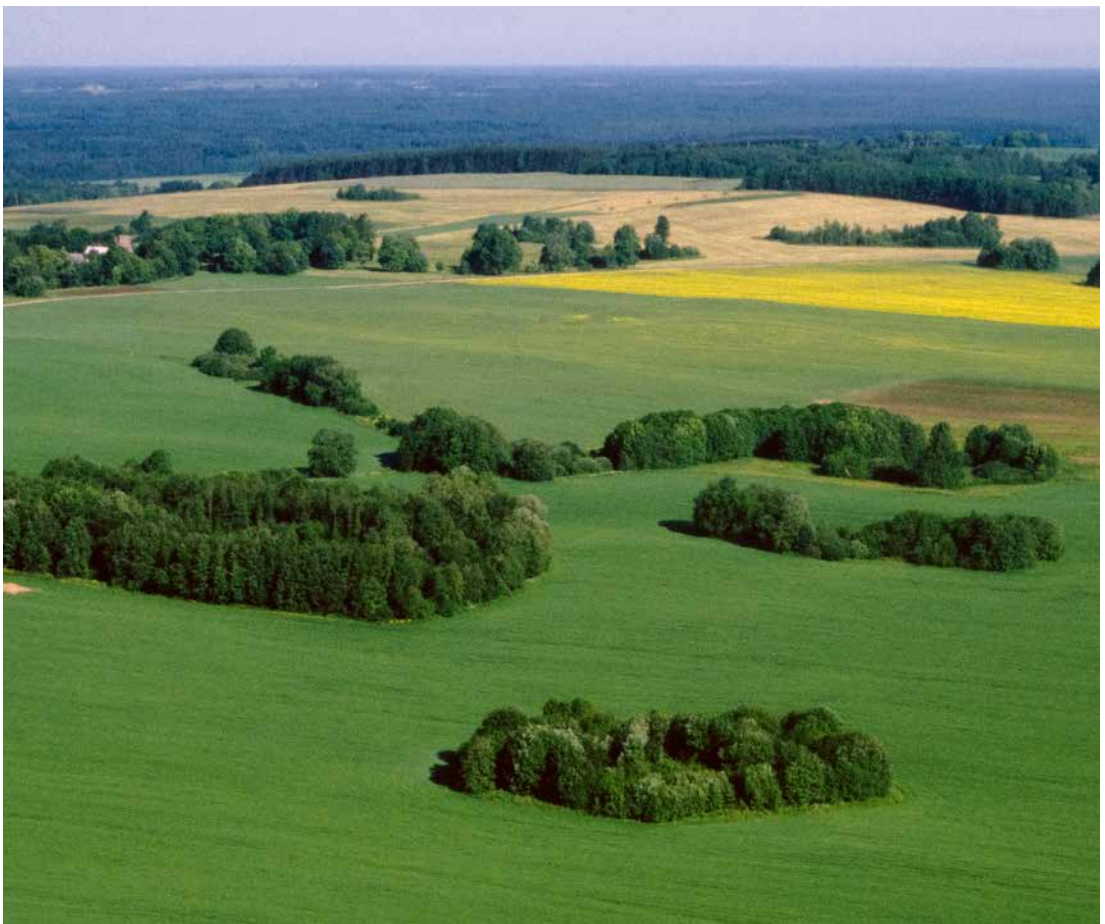
ning esmakordse rikkumise korral piiratakse **summaarne vähendus 5%-ga**. Juhul, kui vähemalt üks rikkumine on tõsiste tagajärgedega või rikkumine kujutab otsest ohtu rahva- ja loomatervisele, piiratakse esmakordse rikkumise korral **summaarne vähendus 10%-ga**.

Järelevalveametnikul on olukorda arvestades ja raskendavatest või kergendavatest asjaoludest lähtuvalt õigus rikkumist hinnata hindamismaatriksist erinevalt.

Tähtsusetute tagajärgedega mittetahtlike rikkumiste korral on kontrollival asutusel õigus jätta rikkumine arvestamata.

Vähendamised või toetustest ilmajätmised arvutatakse maksete alusel, mis tehti või tehakse selle kalendriaasta jooksul, millal rikkumine aset leidis. Kui ei ole võimalik kindlaks määrata kalendriaastat, millal rikkumine aset leidis, arvutatakse vähendamised või toetustest ilmajätmised rikkumise tuvastamise aastal tehtud või tehtavate maksete alusel.

Kui nõudeid ei ole taotlejast mitteolenevatel põhjustel võimalik täita, tuleb taotlejal sellest kindlasti PRIAt teavitada.

Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) 2023

Süsinikuvaru säilitamise üldised kaitsemeetmed – püsirohumaat säilitamine (HPK 1)

Sarnaselt varasemate aastatega tuleb säilitada püsirohumaade pindala, mille eesmärk on vältida rohumaat suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaat.

HPK 1: Põllumajandustootja säilitab püsirohumaat pindala vähemalt ulatuses, mis on võrdne Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala-põhiste otsetoetuste ja maaelu arengu toetuste ühise taotluse (edaspidi ühine taotlus) esitamise aastale eelnenud kalendriaastal esitatud ühise taotluse alusel kindlaks määratud püsirohumaat pindalaga.

Püsirohumaat on maa, millel kasvavad looduslikud rohttaimed või erinevad rohumaakultuurid kas looduslikul viisil või harimise teel ning mis ei ole põllumajandusliku majapidamise külvikorraga hõlmatud 5 aastat või kauem.

PÜSIROHUMAA SÄILITAMISE VÕRDLUSSUHTARV JA SUHTARV

Senise 2015. aasta võrdlussuhtarvu asemel hakkab kehtima uus, 2018. aasta võrdlussuhtarv, mis saab aluseks perioodi 2023–2027 iga-aastase suhtarvu järgimisel.

Iga aasta lõpuks selgub, kas püsirohumaat ja põllumajandusmaa suhtarv on riigi tasemel vähenenud üle 5% või on nõutud suhe säilinud, s.t vähenemine on alla 5%. Lähtudes olukorrast vaadatakse üle nii seni kehtivad püsirohumaat säilitamise kohustused kui ka juhised ja abinõud.

Püsirohumaat suhtarv ja selle muutuse % arvutatakse järgmiste valemite alusel:

$$\text{Suhtarv} = PR/PM$$

PM – toetuste taotlustel näidatud kogu põllumajandusmaa pindala kokku Eestis.

PR – toetuste taotlustel näidatud püsirohumaat, keskkonnatundliku püsirohumaat ja tagasirajatud püsirohumaat pindala kokku Eestis.

$$\text{Suhtarvu muutuse \%} = ((\text{võrdlussuhtarv} - \text{jooksva aasta suhtarv}) / \text{võrdlussuhtarv}) * 100$$

Tuleb silmas pidada, et alates 2023. aastast rakendub **olemasolevate püsirohumaade kasutusotstarbe muutmise keeld kõigile tootjatele**. Küll aga on olulise muudatusena võimalik edaspidi igal ajal **püsirohumaaid asendada** tingimusel, et ülesharitava püsirohumaaga võrdse pindala ulatuses asendatav püsirohuma on ainult selline maa, mis muutub püsirohumaaks vanusega, ehk asendamise aastal on see rohumaa nõ 6 aasta vanune. Teisisõnu – asendamise aastale eelneval aastal sai rohumaa 5 aasta vanuseks.

Püsirohuma sailitamise kohustust on võimalik vähendada, kui maa läheb põllumajanduslikust kasutusest välja (nt metsastamine, teed, ehitised). Sellisel juhul tuleb esitada PRIA-le põllumassiivi piiri muutmise avaldus. Põllumajanduslikust kasutusest välja läinud maad pindalatoetuste taotlusele märkida ei tohi.

Uue põllumajandusmaa kasutuselevõtmisel või püsirohuma vastuvõtmisel saab taotleja PRIA põllumassiivide registri andmete põhjal välja selgitada (vastav info on kättesaadav ka PRIA veebikaardil <https://kls.pria.ee/kaart/>), kas selle maa kohta kehtib püsirohuma sailitamise või tagasirajamise kohustus või kas on tegu tagasirajatud püsirohumaaga.

Kui püsirohuma antakse üle teisele põllumajandustootjale, läheb ülevõtjale üle ka püsirohuma sailitamise kohustus. Eriti oluline on see püsirohuma tagasirajamise raames. Juhul, kui püsirohuma on üles haritud ning pärast seda antud rendile või müüdüd teisele tootjale, antakse ka püsirohuma tagasirajamise kohustus üle sellele tootjale, kes rentis või ostis nimetatud maa (nn ülevõtja).

Eraldi määratletakse **keskkonnatundlikud püsirohumaad** (vt HPK 9), mis asuvad Natura 2000 aladel. Nende püsirohumaade kasutusotstarvet ei tohi muuta ega neid üles künda.

Püsirohumaade sailitamise kohustusest olid kuni 2022. aasta lõpuni vabastatud mahetootjad mahetunnustatud maaga ning väikepõllumajandustootjate kavaga liitunud taotlejad. Juhul, kui eelpool nimetatud tootjad muutsid 2022. aastal püsirohuma kasutusotstarvet, ei kohaldata neile selles osas toetuse vähendusi. Alates 2023. aastast neile enam püsirohumaade sailitamise kohustuse osas erisusi ei ole. Neile taotlejatele rakendub ka püsirohuma tagasi rajamise kohustus, kui nad võtavad 2023. aastal kasutusele niisuguse maa, millega on seotud tagasirajamise kohustus.

Juhul, kui põllumajandustootjale oli määratud 2022. aastal püsirohuma **tagasirajamise kohustus**, peab ta püsirohuma tagasi rajama hiljemalt 2023. aasta 15. juuniks. Juhul kui toetuse saaja ei täida tagasirajamise kohustust, vähendatakse toetuse saaja 2022. aasta rohestamise toetuse makset.

2023. aastal tingimuslikkuse nõude hindamisel 2022. aasta sügisel üles haritud püsirohumaaga enam ei arvestata, st topeeltsantsioneerimist ei tehta, sest taotleja 2022. aasta rohestamise toetust juba vähendati või vähendatakse. 2023. aasta toetuste vähendamise kohaldamisel võetakse aluseks tingimuslikkuse nõuete rikkumised, mis on toime pandud 2023. aastal.

Püsirohumaade ülesharimine 2023. aastal toob kaasa **rangemad tagajärjed**, sest vähendatakse kõiki taotletavaid toetusi, millele rakendub tingimuslikkuse süsteem. See on oluline muudatus võrreldes 2022. aastaga. Kui eelnevatel aastatel tõi näiteks püsirohuma ülesharimine kaasa ainult rohestamise toetuse vähendamise, siis nüüd rakendub rikkumise korral vähendamine kõigile tootja poolt taotletud pindala- ja loomatoetustele.

Täpsem info püsirohumaade sailitamise kohustusest ja tagasirajamise kohustuse arvutamise alustest on PRIA kodulehel <https://www.pria.ee/registrid/pusirohumaade-sailitamine>.

Mulla ja süsinikuvarude kaitse (HPK 2, 3, 5, 6, 7)

HPK 2.1: Turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole kündmine ja freesimine lubatud. Kui põllumajandustootja on võtnud „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ alusel antava mullakaitse toetuse kohase kohustuse turvasmuldade kohta, siis võib seda rohumaad kohustuseperioodi jooksul üks kord freesida.

HPK 2.2: Kuivendamata märgalasid ja turvasmullaga põllumajandusmaid ei ole lubatud kuivendada. Kuivendatud märgalade ja turvasmullaga põllumajanduslikuks tegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaažisüsteeme lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva drenaažisüsteemi toimimiseks.

Märgalaks loetakse selle nõude raames kaitstavatel aladel asuvad pärandniidu märke elupaiga tüübid (rannaniidud, lamminiidud, soostunud niidud, sinihelmikakooslused ja kõrgrohustud), mis asuvad põllumajandusmaal. Turvasmullaga põllumajandusmaaks loetakse selle nõude puhul vähemalt 90% ulatuses turvasmullaga põld.

Märg- ja turbaalad on olulised süsiniku sidujad ning mulla orgaanilise süsiniku säilitamise seisukohalt väga tähtsad alad. Märg- ja turbaalad on ka elurikkuse seisukohast väga väärtuslikud ökosüsteemid, kuna need aitavad kaasa elupaikade, eelkõige lindude elupaikade kaitsele. Seega on nende alade kaitse kliimamuutuste kontekstis väga oluline.

Turvasmullaga põllumajandusmaal on lubatud tegevus minimeeritud mullaharimine, sisuliselt kõik harimistööd, mida ei tehta adra ega freesiga.

NB! Märg- ja turbaalade kaitse nõue **rakendub 1. jaanuarist 2024**. Nõue rakendub hiljem, sest rakendamiseks on vaja läbi viia märg- ja turbaalade inventeerimine. Kui inventeerimine on 2023. aastal lõpetatud, uuendatakse mullastikukaarti ning määratletakse märg- ja turbaalad. Praegune turvasmuldade kaart on loodud 40 aastat tagasi ning osaliselt on kaardile kantud turvasmullad mineraliseerunud.

HPK 3: Põllumajandusmaal ei ole lubatud põletada kulu, heina ja põhku, välja arvatud:

- 1) Põllumajandus- ja Toiduameti ettekirjutuse alusel ohtliku taimekahjustaja tõrjumise eesmärgil;**
- 2) Keskkonnaameti nõusolekul kaitstaval loodusobjektidel kaitse-eesmärgi saavutamiseks.**

Tegemist on juba palju aastaid kehtinud nõudega, mille peamine eesmärk on orgaanilise aine ja toitainete säilitamine mullas. Kokku kogutud põhku ja heina on võimalik kasutada bioenergia tootmiseks, loomasöödaks, allapanuna, ära müüa, anda jahimeestele ulukite toitmiseks vms. Riknenud põhku, heina või silo saab eelnevalt hekseldada ja segada sõnniku hulka või kompostida. Nõude kontrollimisel on põletamise indikaatoriks selgete põlemistunnustega taimeosad.

Põllumajandusmaal ei ole kulu, heina ja põhku lubatud põletada ka lõkkeasemele kokku kogutuna. Lõkkeasemel on lubatud põletada oksid ja kokku kogutud kuivanud pilliroogu.

Põletamine on lubatud Põllumajandus- ja Toiduameti ettekirjutuse alusel ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõu rakendamise eesmärgil. Keskkonnaamet võib anda nõusoleku kulu ja heina põletamiseks kaitstaval loodusobjektidel kaitse-eesmärgi saavutamiseks. Põletamine on vajalik nt kohtades, kuhu tehnikaga ligipääs on raskendatud, kuid linnustikule on vajalik tagada maksimaalne avatus (rannaroostikud – linnustikule avatud veepiiri tagamine läbi põletuse).

Kui taotleja ei ole ise oma maal kulu, heina või põhku põletanud, aga tuvastab selle toimumise, siis tuleb sellest teavitada Keskkonnaametit (valvetelefon 1247 või e-post 1247@112.ee) ja PRIAt.

HPK 5: Üle 10-protsendilise kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada järgmisi agrotehnilisi võtteid:

- 1) mulla harimine risti kallakuga;
- 2) püsirohumaat rajamine;
- 3) heintaimede kasvatamine;
- 4) minimeeritud mullaharimine;
- 5) kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt <https://kls.pria.ee/kaart/abiinfo/kaardikihtide> alt nimega „Maapinna kalded > 10%“.

HPK 6: Põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püskikultuuridealusest maast peab vähemalt 50 protsenti olema talvise taimkatte all. Kui põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püskikultuuridealusest maast vähemalt 50 protsendil kasvatatakse köögivilja, puuvilja, marjakultuuri, lilli, maitse- ja ravimtaimi ning istikuid, peab põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püskikultuuridealusest maast vähemalt 30 protsenti olema talvise taimkatte all.

Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumaal ja püskikultuuridealusel maal olevad põllumajanduskultuurid, sealhulgas vahekultuur, kõrretüü ja taimejäänused.

*Näide: Tootjal on põllumajandusmaad kokku 100 ha, millest püsirohumaat moodustab 55 ha, ristik 10 ha (lühiajaline rohumaat), teravili 30 ha ja õunaaed 5 ha. Nõude arvestuse aluseks on seega 45 ha (10 ha + 30 ha + 5 ha). Talvise taimkatte protsendimäär 50% (45 ha * 0,5 = 22,5 ha). Seega peab talvise taimkatte all olema 22,5 ha.*

Talvise taimkatte arvestusse ei lähe püsirohumaat.

Talvise taimkatte arvestusse lähevad mitmeaastased põllukultuurid (nt rohumaakultuurid), püskikultuurid (nt puuvilja- ja marjaaed), külvatud talviljad, kõrretüü ja taimejäänused.

Taimejäänusteks loetakse selle nõude raames teraviljakörre heksel (põhk pole põllult koristatud), tatra- ja rapsivarte jäänused, köögiviljade taimejäänused (nt kapsajuurikad ja lehed), koristamata põllukultuurid jne, kui põllul pole mullaharimist (äestamine, randaalimine, freesimine, künd) tehtud kuni taotluse aastale järgneva aasta 31. märtsini.

HPK 7: Põllumajandusliku majapidamise põllumaal ei ole lubatud kasvatada samal põllul sama põhikultuuri üle kolme aasta, välja arvatud mitmeaastased põllukultuurid, rohumaakultuurid, looduslikud rohttaimed ja kesa. Põllumajandusliku majapidamise põllumaast 50 protsendil ei ole lubatud kasvatada sama põhikultuuri kahel järjestikusel aastal, välja arvatud vahekultuuri kasvatamise korral.

Põhikultuur on põllumajanduskultuur, mis külvatakse, istutatakse või pannakse maha hiljemalt 15. juunil ja mida kasvatatakse kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid. LIFE'i projektiga „Loodusrikas Eesti“ hõlmatud põllumajandusmaal kasvatatakse põhikultuuri, kasutades nimetatud projektis ette nähtud agrotehnilisi võtteid.

Vahekultuuriks loetakse kultuuride kasvatamist kahe üksteisele järgneva vegetatsiooniperioodi põhikultuuride vahelisel ajal (vahekultuurina läheb arvesse ka allakülv).

Kui maad hoitakse põhikultuuri kasvuperioodi jooksul söötis või mustkesas, katkeb põllumajanduskultuuri järgnevus.

Nõudest on vabastatud põllumajandustootjad, kelle ettevõtte on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud, või kelle põllumajandusliku majapidamise põllumaa suurus on kuni 10 hektarit.

Talvilija ja suvilija käsitatakse selle nõude raames eri põllumajanduskultuuridena, ehk suvinisu ja talinisu loetakse erinevateks põhikultuurideks.

NB! Nõue rakendub 1. jaanuarist 2024.

Veekaitse – puhverribad (HPK 4)

Veekaitse puhverriba nõuded tulenevad veeseadusest ning on HPK nõudena kehtinud ka seni.

HPK 4: Vooluveekogu ääres asuva põllu ja vooluveekogu vahele tuleb jätta puhverriba, kus on keelatud väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine. Puhverriba laius arvestatakse veeseaduse § 118 lõigetes 3 ja 4 sätestatud lähtejoonest.

Puhverriba laius on:

- 1) üks meeter – alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul, välja arvatud punktis 2 sätestatud juhul;**
- 2) kolm meetrit – alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul, kui see asub vähemalt 10-protsendilise maapinna kaldega alal;**
- 3) 10 meetrit – jõe, oja ja kanali puhul;**
- 4) 10 meetrit – üle 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava vooluveekogu puhul.**

Nõuet kohaldatakse sellise kraavi, peakraavi, jõe, oja ja kanali puhul, mille veekogutüüp on Eesti looduse infosüsteemi andmete kohaselt peakraav, kraav, jõgi, oja või kanal, ja sellise kraavi puhul, mida kasutatakse maaparandussüsteemi avatud eesvooluna.

Maapinna kalde määramisel ei võeta alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul arvesse kraavi nõlva kallet.

Veekaitsevööndi ulatuse arvestamise lähtejoon on Eesti topograafia andmekogu põhikaardile kantud veekogu veepiir. Kui peakraav, kanal või maaparandussüsteemi eesvooluks olev kraav on põhikaardile kantud joonobjektina, on veekaitsevööndi ulatuse arvestamise lähtejooneks süvendi serv.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt <https://kls.pria.ee/kaart/abiinfo> kaardikihtide alt nimega „Maapinna kalded > 10%“. Tegemist on abiinfo kihiga, mida taotleja saab toetuste taotlemisel kasutada. Taotleja näeb siit, kas tema peakraav või kraav asub vähemalt 10% maapinna kaldega alal. Toetuse taotlejal on nt varasemalt teada, et alla 10 km² valgala puhul on puhverriba laius üks meeter, nüüd tuleb kõrvutada seda 10% kaldega alade kaardiga ning juhul kui peakraav või kraav asub vähemalt 10% maapinna kaldega alal, tuleb taotlejal 1 meetri asemel laiendada puhverriba 3 meetrini. 3 meetri puhverriba kohustus kehtib põllu ulatuses.

Väetisteks loetakse ka kõik orgaanilised väetised, sh sõnnik.

Kõik eeltoodud vooluveekogud leiab Maa-ameti kaardirakendusest https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik kaardikihilt Põllumajanduse veekaitsepiirangud > Vee- ja keskkonnakaitsepiirangud > veekaitsevöönd) ja Keskkonnaportaalist <https://register.keskkonnaportaali.ee/register>.

Maa ja elementide tootmisest kõrvale jätmine (HPK 8.1)

HPK 8.1: Põllumajandustootja jätab allpool väljatoodud variantides 1, 2 või 3 sätestatud ulatuses tootmisest kõrvale järgmised maa-alad ja elemendid, mis asuvad tema põllumajandusliku majapidamise põllumaal või külgnevad sellega:

- 1) tootmisest kõrvale jäetud maa-ala: mustkesa, sööti jäetud maa ja haljaskesa haljasväetise sissekünniks;
- 2) tootmisest kõrvale jäetud maa-ala: 6–12 meetri laiune rohumaariba ja HPK 4 puhverriba;
- 3) maastikuelemendid HPK 8.2.1–8.2.4 ja HPK 8.2.6–8.2.8.

Variant 1: Põllumajandustootja jätab tootmisest kõrvale eespool mainitud punktides 1) või 2) nimetatud maa-ala ning punktis 3) nimetatud maastikuelemente vähemalt neli protsenti tema põllumajandusliku majapidamise põllumaa ja maastikuelementide pindalast.

Varianti 1 saab kasutada juhul, kui on olemas mõlemad, **nii** tootmisest kõrvale jäetud maa-ala(alad) **kui ka** maastikuelement või -elemendid. Varianti 1 saab kasutada **nii** ilma ÜPP strateegiakava ökoalade toetuseta **kui ka** kombinatsioonis ökoalade toetusega.

Variant 2: Põllumajandustootja võib jätta tootmisest kõrvale eespool mainitud punktides 1) või 2) nimetatud maa-ala või punktis 3) nimetatud maastikuelemente vähemalt kolm protsenti tema põllumajandusliku majapidamise põllumaa ja maastikuelementide pindalast.

Varianti 2 saab kasutada juhul, kui on olemas **kas** tootmisest kõrvale jäetud maa-ala(alad) **või** maastikuelement või -elemendid ning kui taotleja **taotleb lisaks** ÜPP strateegiakava ökoalade toetust.

Variant 3: Põllumajandustootja võib jätta tootmisest kõrvale eespool mainitud punktis 1) nimetatud maa-ala või punktis 3) nimetatud maastikuelemente vähemalt kolm protsenti tema põllumajandusliku majapidamise põllumaa ja maastikuelementide pindalast, kui ta kasvatab vähemalt neljal protsendil oma põllumajandusliku majapidamise põllumaast lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure.

Varianti 3 saab kasutada juhul, kui on olemas **kas** tootmisest kõrvale jäetud maa-ala(alad) **või** maastikuelement või -elemendid **ja** lämmastikku siduvate kultuuride kasvuala ning kui taotleja **ei taotle** lisaks ÜPP strateegiakava ökoalade toetust.

Kolm varianti HPK 8.1 nõude täitmiseks.

HPK 8 variant 1		HPK 8 variant 2		HPK 8 variant 3	
4% põllumajandusliku majapidamise põllumaa ja maastikuelementide pindalast		3% põllumajandusliku majapidamise põllumaa või maastikuelementide pindalast		3% põllumajandusliku majapidamise põllumaa või maastikuelementide pindalast	
Mitte-tootlik ala mustkesa sööti jäetud maa haljaskesa sissekänniga HPK 4 puhverriba 6–12 m rohumaa-ribad		Mitte-tootlik ala mustkesa sööti jäetud maa haljaskesa sissekänniga HPK 4 puhverribad 6–12 m rohumaa-ribad		Mitte-tootlik ala mustkesa sööti jäetud maa haljaskesa sissekänniga	
JA Maastikuelement põllusaar metsasiil puude rida hekk kraav ja eesvool puhastus-odu sette-bassein kiviaed		VÕI Maastikuelement põllusaar metsasiil puude rida hekk kraav ja eesvool puhastus-odu sette-bassein kiviaed		VÕI Maastikuelement põllusaar metsasiil puude rida hekk kraav ja eesvool puhastus-odu sette-bassein kiviaed	
				JA Lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvuala	

Ja võib valida:

Ja peab valima:

Ökoalade toetuse (ÖKO) ökoala praktika variant 1 4 % HPK 8 + 6% ÖKO	Ökoalade toetuse (ÖKO) ökoala praktika variant 2 3% HPK 8 + 7% ÖKO	HPK 8 variant 3 korral ei saa ökoalade toetust taotleda
sööti jäetud maa haljaskesa sissekänniga 6–12 m rohumaa-riba põllusaar metsasiil puude rida hekk kraav ja eesvool kiviaed lämmastikku siduvate kultuuride kasvuala	sööti jäetud maa haljaskesa sissekänniga 6–12 m rohumaa-ribad põllusaar metsasiil puude rida hekk kraav ja eesvool kiviaed	

6–12 meetri laiusel rohumaaribal, vooluveekogu puhverribal ja maastikuelementidel ei ole lubatud põllumajanduslik tegevus ning taimekaitsevahendite kasutamine taotluse esitamise aasta 1. jaanuarist kuni 25. juulini. Kui haljasväetise sissekünni aastal külvatakse haljaskesale talivilil, võib haljaskesa niita ja hekseldada enne 26. juulit. Niite ja heksli võib kokku koguda.

Erandina on ainult 2023. aastal toidu varustuskindluse tagamiseks punktis 1) nimetatud maa-alal (mustkesal, sööti jäetud maal ja haljaskesal haljasväetise sissekünniks) lubatud põllumajandustootmine ja taimekaitsevahendite kasutamine.

Sööti jäetud maa ja 6–12 meetri laiune rohumaariba loetakse põllumaaks seni, kuni põllumajandustootja määratleb seda tootmisest kõrvale jäetud maana.

Rohumaariba on olemasolev või rajatav 6–12 meetri laiune rohumaariba, millel kasvavad looduslikud rohttaimed või erinevad rohumaakultuurid. Rohumaaribad ei tohi külgineda rohumaaga (lühiajalise- ega püsirohumaaga) ega sööti jäetud maaga ega moodustada põllu pindalast üle 10 protsendi. Rohumaariba ei tohi rajada rohumaale (lühiajalisele- ega püsirohumaale) ega sööti jäetud maale.

Olemasolevaks rohumaaribaks loetakse varasematel aastatel näiteks mitmest liigist heinataimedega (nt kõrreliste ja heintaimede segu) rajatud lühiajalist rohumaad, kui see vastab rohumaaribale kehtestatud tingimustele. Nii olemasolev kui ka rajatud rohumaariba ei tohi külgineda taotleja põllumajanduslikus majapidamises mis tahes rohumaaga, täpsemalt lühiajalise- ja püsirohumaaga ega sööti jäetud maaga.

Juhul, kui taotleja soovib järgmine aasta nt teraviljapõllu asemele teha lühiajalise rohumaaga ning soovib jätta alles ka eelmisel aastal rajatud rohumaariba, siis tootmisest kõrvale jäetud maa-ala nõude protsendi täitmiseks rohumaariba järgmisel aastal ei sobitu, sobitub alles siis, kui lühiajalisele rohumaaga asemele külvatakse muu põllukultuur (nt teravili).

Rohumaariba tuleb taotluses märkida eraldi põlluna. Põld on ühe taotleja kasutuses olev maastikul eristuv ühtne maa-ala, mis on kasutuses põllumaa või püsirohumaaga või püsikultuuridealuse maana.

Näide: Kui taotleja kasutuses on 11 ha suurune põld, siis saab ta rajada sellest põllust kaks eraldiseisvat põldu nt nisu põllu 10 ha ja rohumaariba maksimaalselt 1 ha.

Lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvuala on põllumaa, mis vastab kõikidele järgmistele tingimustele:

- 1) põllumaal kasvab kas esparsett (*Onobrychis* Mill.), ristik (*Trifolium* spp.), lutsern (*Medicago sativa*, *Medicago* L.), mesikas (*Melilotus* Mill.), nõiahammas (*Lotus corniculatus*), vikk (*Vicia* spp.), hernes (*Pisum* spp.), aeduba (*Phaseolus* spp., *vigna* spp.), põlduba (*Vicia faba*) või sojauba (*Glycine max* L.) (edaspidi lämmastikku siduv põllumajanduskultuur);
- 2) lämmastikku siduv põllumajanduskultuur kasvab põllumaal puhaskultuurina või segus teiste põllumajanduskultuuridega, kui lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri osakaal taimikus on üle 50 protsendi;
- 3) põllumaa ei asu veeseaduse §-s 118 sätestatud veekaitsevööndis;
- 4) põllumaal ei kasutata taimekaitsevahendeid külvist koristuseni;
- 5) põllumaad ei hekseldata kuni 25. juulini;
- 6) talivilja kasvatamise korral on see külvatud hiljemalt 15. oktoobril;
- 7) põllumaad, millel ei kasvatata talivilja, ei künta sisse enne 15. oktoobrit ega kasutata seal muid taimikut kahjustavaid mullaharimisviise.

Lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvualadel ei ole lubatud kasutada taimekaitsevahendeid põllumajanduskultuuri külvist kuni koristuseni. Taimekaitsevahendi kasutamise piirang algab hetkest, kui tootja on konkreetsel põllul, mille ta on märkinud HPK 8.1 nõude raames lämmastikku siduva põllumajandus-

kultuuri kasvu alaks, seemne mulda viinud ehk külvanud ja piirang lõpeb pärast kultuuri koristamist. Seejuures tuleb arvestada asjaoluga, et kui lämmastikku siduvate põllumajanduskultuuride kasvu alana soovitakse märkida põld, kus see kultuur kasvas juba eelmisel aastal, siis kehtib taimekaitsevahendite kasutamise keeld juba alates taotlusaasta 1. jaanuarist kuni kultuuri koristamiseni.

HPK 8.1 nõuet ei kohaldata põllumajandusliku majapidamise kohta, kui:

- 1) üle 75 protsendil põllumaast kasvatatakse rohumaakultuure või muid looduslikke rohttaimi või liblikõielisi kultuure, maad hoitakse kesas või kasutatakse nende kombinatsiooni;
- 2) üle 75 protsendi põllumajandusmaast on püsirohumaad;
- 3) põllumajandustootja põllumaa ei ületa 10 hektarit;
- 4) põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa asub vähemalt 50 protsendi ulatuses allpool nimetatud kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil.

Punkt 4) puhul on tegemist ELi eelmise eelarveperioodi nn metsasuse erisuse rakendamise jätkamisega, mida võimaldati juba rohestamise toetuse raames vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1307/2013 artiklis 46 lõikes 7 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 48 sätestatud tingimustel. Olulisem muudatus võrreldes eelarveperioodiga 2014–2020 on seotud asjaoluga, et Eesti on otsustanud rakendada erandit vaid eraldiseisvatele kohalikele omavalitsusüksustele, mitte ühtse geograafilise piirkonna tasandil. Uue määratluse kohaselt peavad selleks, et kohalik omavalitsuse üksus saaks vabastuse, olema üheaegselt täidetud järgmised tingimused:

- 1) üle 50% kogu maismaa pindalast peab olema kaetud metsaga;
- 2) metsa ja põllumajandusmaa vaheline suhtarv peab olema suurem kui 3:1;
- 3) majapidamised peavad asuma piirkondades, mis on määratletud looduslikust eripärast tingitud piirangutega aladena.

Kohaliku omavalitsuse üksuste loetelu, kus ei kohaldata maa ja elementide tootmisest kõrvale jätmise kohustust:

1. Anija vald	8. Lüganuse vald	15. Ruhnu vald
2. Kose vald	9. Narva-Jõesuu linn	16. Saaremaa vald
3. Kuusalu vald	10. Mustvee vald	17. Peipsiääre vald
4. Lääne-Harju vald	11. Vormsi vald	18. Tõrva vald
5. Viimsi vald	12. Häädemeeste vald	19. Valga vald
6. Hiiumaa vald	13. Saarde vald	20. Põhja-Sakala vald
7. Alutaguse vald	14. Kohila vald	21. Rõuge vald

Maastikuelementide säilitamine (HPK 8.2)

Maastikuelementide määratlemise ja kaitse eesmärk on säilitada maastiku ja looduskeskkonna mitmekesisust ja elurikkust.

Maastikuelemendi kriteeriumitele vastav maastikuelement tuleb säilitada igal juhul, ka siis, kui taotleja ei ole sellest ise teada andnud või tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustikus märkinud, et tema valduses on maastikuelemente.

Maastikuelemendid arvatakse maksimaalse toetusõigusliku põllumassiivi hulka. Põllumassiivi hulka saab arvata ka mitu vahetult üksteise kõrval asetsevat maastikuelementi, nt kiviaed-puude rida või hekkkraav. Kõrvuti asetsevad maastikuelemendid peavad olema üksteisest selgesti eristatavad. PRIA annab taotlejatele ette põllumassiivide maksimaalse toetusõigusliku pindala, mis on abistava ja informatiivse

tähendusega. Taotleja vastutab, et ta on kursis toetuse ja toetusõigusliku maa nõuetega ning taotleb toetust vaid toetusõiguslikule maale.

Taotlejal on võimalus esitada aastaringelt oma toetusõigusliku maa ja elementide osas ettepanekuid „Põllumassiivide muudatused“ teenuse kaudu e-PRIAs. Kui maastikuelement on kaardistamata, tuleb esitada avaldus selle registrisse kandmiseks.

Selleks, et maastikuelemendid oleksid toetuste taotlemisel toetusõigusliku pindala hulgas, tuleb joonistada põllud nii, et maastikuelemendid on põllu pindala sees.

Maastikuelementide kaardikiht on lisatud PRIA põllumassiivide veebikaardile <https://kls.pria.ee/kaart/>, e-PRIA kasutajatele on see nähtav oma põllumassiivide kaardil.

Kui taotlejast sõltumatutel asjaoludel on toimunud maastikuelemendi rikkumine või eemaldamine, siis peab taotleja sellest kohe PRIAt teavitama.

HPK 8.2.1: Säilitada tuleb 0,01 kuni 0,50 hektari suurune põllumaaga ümbritsetud loodusliku taimkattega põllusaar, kus võivad esineda põõsad, puud, kivid, karstiaugud, väikesed märgalad ja tiigid ning see maa-ala peab olema selgesti eristatav põllumaast.

Põllusaar võib olla igasuguse kujuga kuni 0,5 hektari suurune põõsaste või puudega, loodusliku taimestiku ja päritoluga maastikuelement. Põllusaar läheb arvesse ainult põllumaal, kui põllumaast saab püsirohumaad, siis põllusaar enam arvesse ei lähe ja säilitamiskohustust ei ole.

Nõude kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud oleks tervik. Säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ning lubatud on teha vajalikke hooldustöid ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Hukkunud puid asendada ei ole vaja.

HPK 8.2.2: Säilitada tuleb minimaalselt 20 meetri pikkune ja maksimaalselt 30 meetri laiune metsasiil, mis vastab vähemalt ühele järgmisele tingimusele:

- 1) metsasiil on põllumaaga ümbritsetud ja sellest selgesti eristatav;
- 2) metsasiil puutub põllumassiivi piiriga kokku maksimaalselt 30 meetri ulatuses.

Metsasiilu all mõeldakse eelkõige puudest koosnevaid kitsaid kuni 30 m laiuseid metsaribasid, mis ei sobi põllusaare kriteeriumite alla. Metsasiil võib olla ümbritsetud põllumaaga või puutub põllumassiivi piiriga kokku oma kitsamast servast mitte rohkem kui 30 m ulatuses. Nõude kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud oleks tervik – säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ning lubatud on teha vajalikke hooldustöid ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Üksikuid hukkunud puid asendada ei ole vaja.

HPK 8.2.3: Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev ning selgesti eristatav puude rida, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning kus iga 20 meetri peal kasvab vähemalt kolm puud.

Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev puude rida, mis loetakse toetusõigusliku põllumajandusmaa põllumassiivi osaks.

„Põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev“ tähendab seda, et säilitada tuleb põllumaa (maakasutuse lühend „P“) sees või servas olev puude rida. Püsirohuma (maakasutuse lühend „PR“) ja püsi- kultuuri (maakasutuse lühend „PK“) puhul tuleb säilitada ainult servas olev puude rida. Teeäärne puude rida on toetusõiguslik, sest see külgneb põllumajandusmaaga. Ei pea olema põllumajandusmaaga „ümbritsetud“, vaid „külgnev“. Võrreldes eelmise programmiperioodiga, on ümber sõnastatud maastikuelementide definit- sioonid, kuna maastikuelemendid mitte ei asu põllumajandusmaal, vaid on põllumajandusmaaga ümbritse- tud või külgnevad sellega.

Põllumaa puhul tuleb puude rida säilitada kogu põllumaa maa-alal.

Puude reaks ei loeta põllumassiivi ja metsa vahel asuvat puude rida. Puude reaks ei loeta puid, mis asuvad eesvoolu või kraavi pervel või nõlval.

Puude reas tuleb hukkunud puud asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud mini- maalsetele nõuetele.

Puude rida loetakse toetusõigusliku põlluma- jandusmaa hulka, kui see vastab kriteeriumi- tele, kuid tegemist on siiski maastikuelemendi aluse maa-alaga.

HPK 8.2.4: Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev ning selgesti eristatav puude või põõsastega hekk, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pik- kune ning maksimaalselt 10 meetri laiune. Heki pikkuse hulka arvestatakse kuni nelja meetri pik- kused heki katkestused.

Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev hekk, mis loe- takse toetusõigusliku põllumassiivi osaks.

„Põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandus- maaga külgnev“ tähendab seda, et säilitada tuleb põllumaa (maakasutuse lühend „P“) sees või servas olev hekk. Püsirohuma (maaku- suse lühend „PR“) ja püsi- kultuuri (maakasutuse lühend „PK“) puhul tuleb säilitada ainult servas olev hekk. Teeäärne hekk on toetusõiguslik, sest see külgneb põllumajandusmaaga. Ei pea olema põllumajandusmaaga „ümbritsetud“,

vaid „külgnev“. Võrreldes eelmise programmiperioodiga, on ümber sõnastatud maastikuelementide definit- sioonid, kuna maastikuelemendid mitte ei asu põllumajandusmaal, vaid on põllumajandusmaaga ümbritse- tud või külgnevad sellega.

Hekiks ei loeta põllumassiivi ja metsa vahel asuvat hekki. Hekiks ei loeta puid ja põõsaid, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi pervel või nõlval.

Hekis tuleb hukkunud puud või põõsad asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Kuni 4-meetriseid heki katkestusi ei loeta heki katkemiseks. Hekiks loetakse hekk juba selle rajamise esimesel aastal.

Hekk loetakse toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka, kui see vastab kriteeriumitele, kuid tegemist on siiski maastikelemendi aluse maa-alaga.

NB! HPK 8.2.1–8.2.4 maastikuelemendi rajamisel drenaazi maa-alale, tuleb selle rajamine kooskõlastada Põllumajandus- ja Toiduametiga.

Drenaazi maa-alad on PRIA avalikul veebikaardil abiinfo kihtide all nimetusega „Drenaazi maa-ala“.

Maastikuelemendi muutumine (nii muutmine kui ka muutumine) on näiteks olukord, kui põllumaaga on ümbritsetud üksteise lähedal mitu põllusaart, kuid need asetsevad selliselt, et põlluharimismasin ei mahu kahe maastikuelemendi või maastikuelemendi ja põllu piiri vahelt läbi. Sellisel juhul võib põllusaared ühendada või eraldada. Iga põllusaare jagamise või jagunemise tulemusena tekkinud osa peab jääma vähemalt 0,01–0,5 hektari suuruseks.

Maastikuelementide säilitamise nõude täitmist kontrollides hindab PRIA ka seda, kas maastikuelement vastab ka pärast selle muutumist jätkuvalt maastikuelemendi suuruse, pikkuse, laiuse ja muu kohta sätestatud miinimumtingimustele.

HPK 8.2.5: Säilitada tuleb:

1) kuni 12 meetri laiune eesvool ja kraav, mis külgneb põllumajandusmaaga;

2) eesvool ja kraav, mis koos selle serva ja põllu vahel oleva puittaimestikuga kaetud maaga kokku moodustab kuni 12 meetri laiuse maa-ala, mis külgneb põllumajandusmaaga.

Eesvool ja kraav, mis külgneb metsaga, loetakse maastikuelemendiks, kui selle põhi ja põllupoolne serv on selgelt tuvastatavad.

Metsaga külgnevate eesvoolude ja kraavide puhul loetakse metsapoolseks piiriks kraavi metsapoolne serv ning metsapoolsest servast metsa poole olevat puittaimestikku kraavi hulka ei arvata. Kraavi pindala hulka arvatakse üksnes kraavist põllu poole jääv puittaimestik, kui selle laius koos kraaviga ei ületa 12 meetrit.

Metsa ja põllu vahel asuva kraavi põhi ehk kraavi veelune osa ning selle põllupoolne nõlv ja serv peavad olema puittaimestikust sellisel määral vabad, et kraavi piiri saaks tuvastada. Tuvastamine toimub ennekõike ortofoto/sateliitpildi abil ning vajadusel viiakse läbi kohapealne kontroll. Visuaalselt tuvastatavaks võib kraavi põhja, nõlva ja serva lugeda siis, kui need on suuremas osas võsast puhtad. Juhul, kui metsäärse kraavi põhi, põllupoolne nõlv ja serv ei ole tuvastatavad, arvatakse kraav säilitatavate maastikuelementide ja toetusõigusliku põllumajandusmaa pindala hulgast välja.

Kraavi säilitatuks lugemisel ei kontrollita nõuetekohaste maaparanduslike hooldustööde tegemist ja taimestiku esinemist kraavi pervel või nõlval.

HPK 8.2.6: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev „Eesti maaelu arengukava 2007–2013“, „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ või ÜPP strateegiakava maa-paranduse investeeringutoetuse abil rajatud puhastuslodu ja settebassein.

Settebassini või puhastuslodu mõõtmed on olemas ehitusprojekti.

HPK 8.2.7: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev kiviaed, mille laius on vähemalt 0,30 meetrit ja kõrgus vähemalt 0,50 meetrit.

Endiselt tuleb säilitada pärandkultuuriobjektina kaardistatud kiviaed ning „Eesti maaelu arengukava 2007–2013“ või „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ kiviaia taastamise toetuse abil taastatud kiviaed.

Uuel perioodil lähevad maastikuelemendina arvesse ka ilma toetuseta rajatud kiviaiad.

Kiviaed võiks olla piirkonna traditsioone arvestav, Eestis leiduvate ajalooliste kiviaedade laius jääb vahemikku 30–280 cm, aedade kõrgus vahemikku 50–210 cm.

Soovituslik info kiviaedade kohta on leitav <https://www.muinuskaitseamet.ee/et/kiviaiad-0>.

HPK 8.2.8: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev üksik puu, kivi, sealhulgas rahn või kivikülv, ja allikas, mis on kaitstav looduse üksikobjekt looduskaitseaduse § 4 tähenduses.

Sarnane nõue on HPK nõudena kehtinud 2010. aastast, täpsustatud on konkreetsed looduse üksikobjektid, mis võivad olla põllumajandusmaaga ümbritsetud või sellega külgneda.

Jätakuvalt tuleb säilitada ka kõik ülejäänud looduskaitseaduse § 4 lõikes 6 nimetatud looduse üksikobjektid, kuid kõik need elemendid ei ole seotud põllumajandusmaa ja põllumajandustoetuste saamisega.

Looduse üksikobjektid leiab nii PRIA põllumas- siivide veebikaardilt <https://kls.pria.ee/kaart> kaardikihilt Looduse üksikobjektid kui ka Maa- ameti kaardirakendusest <http://geoportaal.maaamet.ee> ja EELIS andmebaasist <http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis/default.aspx>.

Oti metsõunapuu Viljandimaal

HPK 8.2.9: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev matuspaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild, mis on kinnismälestis muinsuskaitse- seaduse § 11 tähenduses.

Sarnane nõue on HPK nõudena kehtinud 2010. aastast, täpsustatud on konkreetsed kinnismälestised, mis võivad olla põllumajandusmaaga ümbritsetud või sellega külgneda.

Kinnismälestised leiab nii PRIA põllumassiivide veebikaardilt <https://kls.pria.ee/kaart/> kaardikihilt Kinnismälestised kui ka Maa-ameti kaardirakendusest <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver/Kultuurimalestiste-kaardirakendus-p63.html>.

HPK 8.2.10: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev pärandkultuuriobjektina kaardistatud mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee ja karjatanum.

Pärandkultuuriobjektid leiab nii PRIA põllumassiivide veebikaardilt <https://kls.pria.ee/kaart/> kaardikihilt Pärandkultuuriobjektid kui ka Maa-ameti kaardirakendusest <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver/Parandkultuur-p127.html> ja.

Need pärandkultuuriobjektid võib arvata oma toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka.

Hekkide ja puude pügamine (HPK 8.3)

HPK 8.3: Puude rea, heki või üksiku puu hoolduslõikus või pügamine on keelatud lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal ning on lubatud alates 15. juulist.

Nõudega sätestatakse konkreetne kuupäev, 15. juuli, millest varem ei tohi maastikuelementidena määratletud puid ja hekke pügada, et kaitsta lindude pesitsemist ja poegade üleskasvatamist. Hekkide ja puude lõikamiseks või pügamiseks sobivaim aeg on sügis.

Invasiivsete võõrliikide vältimine (HPK 8.4)

HPK 8.4: Põllumajandusmaal või sellega külgneval alal esinevast karuputke võõrliigist, mille kohta ei ole Maa-ametil andmeid, tuleb hiljemalt 31. maiks esitada määruse nr 68 lisas 3 toodud vormi kohane teatis Keskkonnaametile.

Nõude eesmärk on juhtida toetuste taotlejate tähelepanu karuputke võõrliikide probleemile ja vajadusele neid tõrjuda. Valdavalt on Keskkonnaamet karuputke võõrliigi esinemise kohad juba kaardistanud ja info on Maa-ameti geoportaalil <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver/Karuputke-torjumise-ja-loodushoiutode-kaardirakendus-p383.html> olemas. Üldjuhul on nendel maadel ka karuputke tõrje maaomanikuga kooskõlastatud.

Eestis esinevad peamised karuputke võõrliigid on Sosnovski karuputk, hiid-karuputk ja pärsia karuputk. Eestis esineb ka nt siberi karuputk, mis ei ole võõrliik ja mida pole vaja tõrjuda. Kui on raskusi karuputke liigi määramisel, tuleks esitada teatis või konsulteerida Keskkonnaametiga.

Sosnovski karuputk

Toetuste taotleja peaks kontrollima oma põllumajandusmaid ja nendega külgnevaid alasid ning karuputke esinemise korral tuvas-tama, kas koloonia on geoportaali karuputke rakendusse märgitud. Kui ei ole, siis tuleb täita vastav vormikohane teatis ning esitada see Keskkonnaametile.

Põllumajandusmaaga külgneva ala all mõeldakse vahetult põllu-majandusmaaga kokkupuutes olevaid karuputke esinemiskohti, kuid soovitatav on Keskkonnaametile teada anda ka põllumajan-dusmaast kaugemal olevatest karuputke esinemise kohtadest.

Teatistes teeb taotleja ise valiku või vajadusel konsulteerib Keskkon-naametiga, kas ta tegeleb karuputke tõrjega ise või laseb Keskkon-naametil tõrje tellida. Kui toetuse saaja tegeleb karuputke tõrjega ise, siis tuleks tal tutvuda Keskkonnaameti kodulehel <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/liigikaitse/karuputke-torjumine> avaldatud juhendiga.

Kui tegemist on mahepõllumajanduslikult tunnustatud ettevõtte mahepõllumajandusmaaga, siis tuleb kasutada mahetootmises aktsepteeritavat tõrjemeetodit, nt käsitsi väljakaevamine või öisi-kute lõikamine.

Elupaikade ja liikide kaitse (HPK 9)

HPK 9: Keskkonnatundliku püsirohuma kasutusotstarvet ei ole lubatud muuta, ega seda ka üles kända.

Keskkonnatundlik püsirohuma on Natura 2000 võrgustiku alal asuv:

1) püsirohuma, mille põllu muld on 100 protsendi ulatuses turvasmuld;

2) pärandniit või

3) inventeeritud väärtuslik püsirohuma (väärtuslikke rohumaid alles kaardistatakse ja andmed on kättesaadavad osaliselt 2024. aastal).

Pärandniitu või inventeeritud väärtuslikku püsirohumaad pole lubatud uuendada. Rohukamara uuendamine pealtkülvi teel, millega ei pöörata rohukamarat ümber, on lubatud ainult püsirohuma puhul, mille muld on 100 protsendi ulatuses turvasmuld. Pärandniitu ega inventeeritud väärtuslikku püsirohumaad ei ole lubatud uuendada ka pealtkülvi teel.

Nende püsirohumaade kasutusotstarvet ei tohi mitte mingil juhul muuta ega neid üles harida.

Kui nimetatud püsirohumaade kasutusotstarvet on muudetud või need on täielikult või osaliselt üles küntud, teavitab PRIA taotlejat viivitamata tagasirajamise kohustusest, annab talle üksikuhtumi asjaoludest sõltuvad tagasirajamise juhised ja määrab püsirohuma tagasirajamise tähtpäeva.

PRIA kontrollide raames tuvastatud puudused edastatakse vastavale kontrolliasutusele (KeA, PTA).

Seni, kuni väärtuslikud püsirohumaad ei ole kaardistatud (töenäoliselt saab inventeerimine tehtud 2025 aas-taks, osalt ka juba 2024. aasta taotlusperioodiks), tuleb lähtuda sellest, kas püsirohuma on 100% turvas-mullaga püsirohuma Natura 2000 alal, pärandniit Natura 2000 alal või mitte. Kui mitte, siis on tegemist tava-pärase püsirohumaaga, millele HPK 9 piirang ei rakendu.

Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) 2023

Kohustuslikud majandamisnõuded põhinevad ELi direktiividel ja määrustel (linnudirektiiv ja loodusdirektiiv; põhjaveedirektiiv; nitraadidirektiiv; taimekaitsevahendite turule viimise direktiiv; hormoonide kasutamise keelamise direktiiv; toidu- ja söödaohutuse määrused; põllumajandusloomade kaitse direktiivid) ja on sätestatud Eesti õigusaktides.

Uue ÜPP perioodi **kohustuslikest majandamisnõuetest on välja jäetud loomade identifitseerimise ja registreerimisega seotud nõuded** (senised KM 6–8) ning transmissiivse spongiformse entsefalopaatia (TSE) diagnoosimisest teatamine (senine KM 9). Lisandunud on põhja- ja pinnavee kaitse nõue (KM 1), mis on seotud veevõtuga ja põllumajandusest lähtuva fosfori koormuse vältimise ja kontrollimisega, ning taimekaitsealase koolituse nõue (KM 8).

Kohustuslike majandamisnõuete puhul on iga nõude juures toodud lisainformatsiooni saamiseks viide õigusaktile, kust nõue pärineb. Kehtivad õigusaktid on kättesaadavad Riigi Teatajas <http://www.riigiteataja.ee> ja Euroopa Liidu Teatajas <http://eur-lex.europa.eu/et/index.htm>.

Põhja- ja pinnavee kaitse (KM 1)

KM 1 Nõue 1: Veeloa kohustus on, kui:

- 1) võetakse pinnavett, sealhulgas jääd, enam kui 30 kuupmeetrit ööpäevas;**
- 2) võetakse põhjavett rohkem kui 150 kuupmeetrit kuus või rohkem kui 10 kuupmeetrit ööpäevas.**

(veeseaduse § 187 punktid 1 ja 2)

KM 1 Nõue 2: Nõuded fosforiga väetamisele:

Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 25 kg fosforit aastas, sealhulgas fosfor, mis jääb loomade karjatamisel maale loomade väljaheidetega. Haritavale maale sõnnikuga antava fosfori kogust võib vajaduse korral suurendada või vähendada arvestusega, et jooksva viie aasta keskmisena antud fosfori kogus ei ületa 25 kg hektari kohta.

Sõnnikuga anda lubatud fosfori piirnormi ei kohaldata, kui mullas taimedele omastatava fosfori tarve on suur või väga suur ja selle tõendamiseks on põllumajandusega tegelev isik korraldanud vähemalt kord viimase viie aasta jooksul iga viie hektari kohta mullaproovide võtmise ning analüüsimise akrediteeritud laborianalüüsi meetodiga.

(veeseaduse § 161 lõiked 8 ja 9; maaeluministri 30. septembri 2019. a määrus nr 74 „Fosforitarbe klassid“)

KM 1 Nõue 3: Veehaarde sanitaarkaitsealal on keelatud fosforit sisaldavate väetiste kasutamine ja hoidmine ning karjatamine.

(veeseaduse § 151 lõige 2)

KM 1 Nõue 4: Hooldusalal on keelatud fosforit sisaldavate väetiste kasutamine ja hoidmine ning karjatamine.

(veeseaduse § 154 lõike 5 punktid 1, 2 ja 6)

Hooldusala on salvkaevu, puurkaevu või puurauku ümbritsev maa- või veela.

KM 1 Nõue 5: Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta.

(veeseaduse § 155 lõige 1, keskkonnaministri 13. oktoobri 2019. a määrus nr 52 Põlluraamatusse kantavate andmete loetelu ja põlluraamatu pidamise kord)

KM 1 Nõue 6: Fosforit sisaldava väetise kasutamine on keelatud allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses kümne meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist.

Fosforit sisaldavat mineraalväetist ei tohi laotada juhul, kui maapind on külmunud, lumega kaetud, perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

(veeseaduse § 158 lõiked 2–3)

Karstilehtrite ja allikate paiknemise kohta saab täpsemat infot Maa-ameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud, Vee ja keskkonkaitselised objektid, kaardikihilt Karstivorm, karstijärvik, karstiala. https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik, samuti Keskkonnaameti kohalikust büroost.

Karst – nähtused ja protsessid, mis kaasnevad kivimite lahustamisega pinna- ja põhjavee poolt. Karstimisega kaasneb paljude spetsiifiliste nähtuste (hüdrograafiline võrk ja veerežiim, teatud mullaliikide levik, teatud taimeliikide ja koosluste levik) kõrval ka mitmesuguste pinnavormide teke.

Karstilehter – vees lahustuvate kivimite pinna sisse tekkinud korrapärane, koonusjas, liua- või vannitaoline süvend. Suuremaid, kuni mitmekümne meetri laiusi lehtri-, lohu- või liiakujulisi karstivorme, mis neelavad pinnavett, nimetatakse Eestis kurisudeks.

KM 1 Nõue 7: Vedelsõnnikut ei tohi laotada 1. novembrist kuni 20. märtsini ja poolvedel-, tahe- ja sügavallapanusõnnikut ning muid orgaanilisi väetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 20. märtsini ega muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kui Keskkonnaamet on keelanud vedelsõnnikusõnniku laotamise alates 15. oktoobrist, siis tuleb lähtuda Keskkonnaameti keelust.

Vedelsõnniku paisklaotamine on keelatud 20. septembrist kuni 20. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kasvavate kultuurideta põllul tuleb sõnnik mulda viia võimalikult kiiresti, kuid mitte hiljem kui 24 tunni jooksul laotamise lõpetamisest arvates.

Kasvavate kultuuridega kaetud haritavale maale tohib 1. novembrist kuni 30. novembrini laotada sõnnikut juhul, kui see 24 tunni jooksul mulda viiakse.

(veeseaduse § 159 lõiked 1 ja 3–6; veeseaduse § 159 lõike 2 alusel antud korraldusest kinnipidamine)

Keskkonnaamet võib ilmastikutingimustest lähtudes keelata vedelsõnniku laotamise 15. oktoobrist alates.

KM 1 Nõue 8: Kui maapinna kalle on 5–10 protsenti, on pinnale fosforit sisaldava väetise laotamine keelatud 1. oktoobrist kuni 20. märtsini.

Fosforit sisaldava väetise laotamine on keelatud haritava maal, mille maapinna kalle on üle 10 protsendi. Erandina on üle 10-protsendise kaldega maapinnal fosforit sisaldava väetise laotamine lubatud veeseaduse § 160 lõike 4 alusel kehtestatud juhtudel.

(veeseaduse § 160 lõiked 1 ja 2, Keskkonnaministri 26. aprilli 2019 määrus nr 18 Maapinna kalde määramise alused põllumassiivi piires ning kaldega ala väetamise erandid)

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad.

Väetise laotamine pinnale kaldega üle 10% on lubatud kogu põllumassiivil, välja arvatud veeseaduses sätestatud keeluajal, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) üle 10% kalletega alade pindala kokku ei moodusta üle 1/3 põllumassiivi pindalast;
- 2) üle 10% kaldega ala ei ole laiem kui 100 m;
- 3) kaldega ala lähim serv jääb reljeefis madalamal paikneva karstilehtri servast vähemalt 50 m kaugusele;
- 4) kaldega ala lähim serv jääb ranna ja kalda piiranguvööndist väljapoole ega piirne sellega;
- 5) kaldega ala lähim serv jääb reljeefis madalamal paiknevast maaparandussüsteemi avatud eesvoolust või kuivenduskraavist vähemalt 50 m kaugusele;
- 6) veehaarde sanitaarkaitsealast ülalpool paikneva kaldega ala lähim serv ei piirne veehaarde sanitaarkaitsealaga;
- 7) kaevu hooldusalast ülalpool paikneva kaldega ala lähim serv ei piirne kaevu hooldusalaga;
- 8) õuealast ülalpool paikneva kaldega ala lähim serv jääb põhikaardil märgitud õuealast vähemalt 100 m kaugusele.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt <https://kls.pria.ee/kaart> abiinfo kaardikihtide alt nimega „Maapinna kalded > 10%“. Samuti saab maapinna kallete kohta infot Maa-ameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud, kaardikiht Kalded, https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik.

KM 1 Nõue 9: Loomade pidamisel peab põllumajandusettevõtja kasutatava maa suurus võimaldama tekkiva sõnniku laotamist veeseaduse § 161 lõikes 8 kehtestatud sõnnikuga antava fosfori piirnormide kohaselt.

Kui ettevõttes tekkiv sõnnikukogus ületab sõnnikuga antava fosfori kohta veeseaduse § 161 lõikega 8 kehtestatud piirnormi haritava maa ühe hektari kohta, tohib rohkem loomi pidada juhul, kui üle jääv sõnnik võõrandatakse sõnniku vastuvõtjaga sõlmitud lepingu alusel.

Kui sõnniku äravedamiseks kasutatakse kolmanda osalise pakutavat äravedamisteenust, peab teenuse tellija säilitama teenuse osutamiseiga seotud dokumendid laotamis- või müügilepingu lisana.

(veeseaduse § 163 lõiked 1–3)

Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 25 kg fosforit aastas, sealhulgas fosfor, mis jääb loomade karjatamisel maale loomade väljaheidetega. Haritavale maale sõnnikuga antava fosfori kogust võib vajaduse korral suurendada või vähendada arvestusega, et jooksva viie aasta keskmisena antud fosfori kogus ei ületa 25 kg hektari kohta.

Teenuse osutamisega seotud dokumente peab säilitama 10 aastat.

KM 1 Nõue 10: Kõikidel loomapidamishoonetel, kus peetakse üle 5 loomühiku loomi, peab olema lähtuvalt sõnnikuliigist sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla.

Sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla peab mahutama vähemalt kaheksa kuu sõnniku ja virtsa ning vajaduse korral, sõltuvalt loomapidamishoones kasutatavast tehnoloogiast, ka sealt pärit reovee. Sõnnikuhoidla mahutavuse arvutamisel võib välja arvata loomade poolt karjatamisperioodil karjamaale jäetud sõnniku kogused.

Loomapidamishoone, kus kasutatakse sügavallapanutehnoloogiat ja mis mahutab kaheksa kuu sõnnikukoguse, ei pea sõnnikuhoidlat olema.

Kui sügavallapanutehnoloogiaga loomapidamishoone ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab üle jääva koguse jaoks olema seda mahutav hoidla.

Sõnnikuhoidlad ja virtsahoidlad ning loomapidamishooned peavad olema lekkekindlad ning nende konstruktsioon peab tagama ohutuse ja lekete vältimise hoidla käitamisel, sealhulgas selle täitmisel ja tühjendamisel. Sõnnikuhoidla ja -rennid peavad olema ehitatud nii, et sademed ning pinna- ja põhjavesi ei valguks sõnnikuhoidlasse.

Kui loomapidamishoones peetavaid loomi on 5 või vähem loomühikut ja seal tekib tahesõnnik või sügavallapanusõnnik, võib tekkivat sõnnikut ajutiselt enne laotamist või auna viimist hoiustada hoone juures veekindla põhjaga alal ja vihmavee eest kaitstult.

Kui loomapidaja suunab sõnniku lepingu alusel hoidmisele või töötlemisele teise isiku hoidlasse või töötlemiskohta, peab loomapidamishoone kasutamisel olema tagatud lekkekindla hoidla olemasolu, mis mahutab vähemalt ühe kuu sõnnikukoguse.

(veeseaduse § 164 lõiked 1–7; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 5 lõiked 1–2)

Sõnnikuhoidla mahu arvutamisel tuleb silmas pidada, et sõltuvalt kasutatavast tehnoloogiast peab hoidla mahutama ka loomakasvatushoonest pärit reovee. Loomade karjamaale jäetud sõnniku koguse võib hoidla mahu kalkuleerimisel välja arvata.

KM 1 Nõue 11: Sõnniku aunas hoidmisel peab sõnnikuaun paiknema veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.

Fosforit sisaldavate väetiste ja reoveesette kasutamine on keelatud:

- 1) **veekaitsevööndis**
- 2) **nitraaditundliku ala oluliste allika- ja karstialadele jäävatel allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses 50 meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist.**

(veeseaduse § 165 lõiked 1–5, § 166 lõiked 1–7, § 168 lõike 3 punktid 1, 3, 9 ja § 119 punkt 3)

Haritaval maal on lubatud hoida enne laotamist aunas kuni kahe kuu jooksul vaid tahesõnnikut, mille kuivainesisaldus on vähemalt 20% ning mis ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutuskogust.

Sügavallapanusõnnikut, mille kuivainesisaldus on vähemalt 25% ning mille kogus ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutuskogust, on lubatud **aunas hoida kuni 8 kuu jooksul, teavitades sellest Keskkonnaametit** vähemalt 14 päeva enne aunastamise alustamist. Alates 2023. aastast on teavitamine nõutud keskkonnanõuandjate infosüsteemi Kotkas <https://kotkas.envir.ee> kaudu.

Tahe- ja sügavallapanusõnniku ladustamine auna on keelatud 1. novembrist kuni 31. detsembrini. Sõnniku-aun peab paiknema tasasel maal, vähemalt 50 meetri kaugusel pinnaveekogust, kaevust ja karstihetrist. Sõnniku-auna ei tohi rajada maaparandussüsteemi drenaažitoru kohale, kaitsmata põhjaveega, liigniiskele ega ülejutatavale alale.

Aunas on lubatud kompostida ainult sügavallapanusõnnikut, mille kuivainesisaldus on aunastamisel vähemalt 25%. Sõnniku kompostimise auna moodustamisest tuleb teavitada Keskkonnaametit vähemalt 14 päeva enne aunastamise alustamist. Alates 2023. aastast on teavitamine nõutud keskkonnaotsuste infosüsteemi Kotkas <https://kotkas.envir.ee> kaudu. Kompostitava sõnniku auna kõrgus auna moodustamise ajal võib olla maksimaalselt 2 meetrit ja auna kuju peab välistama sademete vee kogunemise aunale.

Kompostitav sõnnik tuleb aunast põllule laotada hiljemalt 24 kuu jooksul pärast aunastamise alustamist. Komposti aunast äravedamise järgselt tuleb rohumaal asunud auna alus haljastada hiljemalt järgmise vegetatsiooniperioodi alguseks. Uut kompostitava sõnniku auna ei tohi paigutada samasse kohta laotamise järgselt viiel järjestikusel aastal. Kompostimine põllul aunas on lubatud mahus, mis ei ületa samale põllule laotada lubatud toitainete piirnorme.

Kui sõnnikut säilitatakse aunas kauem kui kaks nädalat, tuleb ladustamiskoha pinnas enne ladustamist katta lekkekindla või vedelike imava materjaliga, nagu vähemalt 20 cm paksune turba- või põhukiht (nõue ei kehti sügavallapanusõnnikule ehk küllaldase allapanuga tekkinud tahesõnnikule, millest ei eraldu virtsa).

Sõnniku-auna ei tohi kahel teineteisele järgneval aastal paigutada samasse kohta. Sõnniku-aun peab olema kaetud vettpidava materjaliga või vähemalt 20 cm paksuse turba-, põhu-, mulla-, saepuru- või puitlaastukihiga.

KM 1 Nõue 12: Veekaitsevööndiga karjamaal karjatavatele loomadele ei tohi anda lisaööta, välja arvatud mineraalööta.

Erandina on lisaööda andmine lubatud kevadisel üleminekul karjamaasöödale ning ebasoodsate tingimuste tõttu tekkinud karjamaarohu nappuse korral. Lisaööda andmise kohad peavad asuma väljaspool veekaitsevööndit. Nõue ei kehti, kui hoiualal või muul kaitstaval loodusobjektil on kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga määratud teisiti.

Muu veekogu kui mere ääres peab piki veekogu kallast olema igale loomühikule tagatud vähemalt viis meetrit kaldariba. Nõue ei kehti, kui hoiualal või muul kaitstaval loodusobjektil on kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga määratud teisiti.

Karjatamine muu veekogu kui mere veekaitsevööndis on keelatud 1. novembrist kuni 30. aprillini. Karjatamine ei ole lubatud nitraaditundliku ala olulistel allika- ja karstialadel asuvatel allikatel ja nende veekaitsevööndis ning karstivormidel ja karstijärvikutel. Nõudeid kohaldatakse hoiualal või muul kaitstaval loodusobjektil, kui kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga ei ole määratud teisiti.

(veeseaduse § 169 lõiked 2–5¹ ning § 170 lõige 1, lõike 2 punkt 1 ja lõige 4)

KM 1 Nõue 13: Põllumajandusloomade pidamisel välitingimustes tuleb vältida pinna- ja põhjavee saastumist.

(veeseaduse § 171 lõige 1; keskkonnaministri 1. oktoobri 2019. a määrus nr 46 „Põllumajandusloomade välitingimustes pidamisest lähtuva keskkonnariski vähendamise ja keskkonnohu vältimise nõuded“)

Rangemad nõuded on kehtestatud kaitsmata põhjaveega aladel. Kaitsmata põhjaveega alad ei piirdu ainult nitraaditundliku alaga, vaid on sellest oluliselt laiemalt levinud – eeskätt saartel ning Põhja- ja Kesk-Eestis. Nt ei ole sinna lubatud rajada loomade ajutisi välisöötmissalasid. Ka mujal ei tohi need olla ühel kohal rohkem kui kaks aastat.

Kaitsmata põhjaveega alasid näeb Maa-ameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud, kaardihilt Põhjavee kaitstus: https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik.

Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (KM 2)

NB! KM2 nõuete rikkumist sanktsioneeritakse ainult nitraaditundlikul alal. Osad nõuded kattuvad KM1 nõuetega.

Nitraaditundlik ala on määratud keskkonnaministri 5. novembri 2021. a määrusega nr 49 „Nitraaditundliku ala määramine ja põllumajandusliku tegevuse piirangud nitraaditundlikul alal”.

Nitraaditundliku ala piiride paiknemise, maapinna kallete, karstilehtrite ja allikate paiknemise kohta saab infot Maa-ameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik, samuti Keskkonnaameti kohalikust büroost.

KM 2 Nõue 1: Lämmastikku sisaldavat mineraalväetist ei tohi laotada juhul, kui maapind on külmunud, lumega kaetud, perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Lämmastikku sisaldavat mineraalväetist ei tohi laotada 15. oktoobrist kuni 20. märtsini.

Lämmastikku sisaldava väetise kasutamine on keelatud allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses kümne meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist.

(veeseaduse § 158 lõiked 2–4)

Karstilehtrite ja allikate paiknemise kohta saab täpsemat infot Maa-ameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud, Vee ja keskkonnakaitselised objektid, kaardikiht Karstivorm, karstijärvik, karstiala. https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik, samuti Keskkonnaameti kohalikust büroost.

KM 2 Nõue 2: Kui maapinna kalle on 5–10 protsenti, on pinnale lämmastikku sisaldava väetise laotamine keelatud 1. oktoobrist kuni 20. märtsini.

Lämmastikku sisaldava väetise laotamine on keelatud haritavaal maal, mille maapinna kalle on üle 10 protsendi. Erandina on üle 10-protsendise kaldega maapinnal lämmastikku sisaldavate väetise laotamine lubatud veeseaduse § 160 lõike 4 alusel kehtestatud juhtudel.

(veeseaduse § 160 lõiked 1, 2, 4; keskkonnaministri 26. aprilli 2019. a määrus 18 Maapinna kalde määramise alused põllumassiivi piires ning kaldega ala väetamise erandid)

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad.

Väetise laotamise erandeid pinnale kaldega üle 10% vt KM1 Nõue 8 juures, lk 25.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt <https://kls.pria.ee/kaart> abiinfo kaardikihtide alt nimega „Maapinna kalde > 10%”. Samuti saab maapinna kallete kohta infot Maa-ameti kallete kaardirakendusest https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik.

KM 2 Nõue 3: Nitraaditundlikul alal asuvatele olulistele allika- ja karstialadele jäävatel allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses 50 meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist on keelatud:

- 1) lämmastikku sisaldava väetisega väetamine;
- 2) sõnniku hoidmine aunas.

Nõue on seotud põllumajandusest lähtuva lämmastiku koormuse vältimise ja kontrollimisega.

(veeseaduse § 168 lõike 3 punktid 1 ja 3)

KM 2 Nõue 4: Väetistega on lubatud anda põllumajanduskultuuridele aastas selline kasvuks vajalik kogus lämmastikku haritava maa ühe hektari kohta, mis on kehtestatud veeseaduse § 161 lõike 11 alusel:

- Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 170 kg lämmastikku aastas, sealhulgas loomade karjatamisel maale jäävas sõnnikus sisalduv lämmastik.
- Mineraallämmastiku kogused, mis on suuremad kui 100 kg hektarile, tuleb anda jaotatult.

Nitraaditundliku ala kaitsmata põhjaveega aladel ja karstialal ei tohi:

- 1) mineraalväetisega antav lämmastikukogus olla aastas üle 120 kg haritava maa ühe hektari kohta ning taliviljadele ja mitmeniitelistele rohumaadele korruga antav lämmastikukogus olla aastas üle 80 kg haritava maa ühe hektari kohta;
- 2) kasutada reoveeset.

(veeseaduse § 161 lõiked 1 ja 7; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 9 lõiked 1–4; keskkonnaministri 5. novembri 2021. a määruse nr 49 „Nitraaditundliku ala määramine ja põllumajandusliku tegevuse piirangud nitraaditundlikul alal“ § 3 punktid 1 ja 3)

KM 2 Nõue 5: Hooldusalal on keelatud lämmastikku sisaldavate väetiste kasutamine ja hoidmine ning karjatamine.

(veeseaduse § 154 lõige 5)

Hooldusala on salvkaevu, puurkaevu või puuraku ümbritsev maa- või veela.

KM 2 Nõue 6: Veehaarde sanitaarkaitsealal on keelatud lämmastikku sisaldavate väetiste kasutamine ja hoidmine ning karjatamine.

(veeseaduse § 151 lõige 2)

KM 2 Nõue 7: Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta.

(veeseaduse § 155 lõige 1)

KM 2 Nõue 9: Vedelsõnnikut ei tohi laotada 1. novembrist kuni 20. märtsini ja poolvedel-, tahe- ja sügavallapanusõnnikut ning muid orgaanilisi väetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 20. märtsini ega muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kui Keskkonnaamet on keelanud vedelsõnnikusõnniku laotamise alates 15. oktoobrist, siis tuleb lähtuda Keskkonnaameti keelust.

Vedelsõnniku paisklaotamine on keelatud 20. septembrist kuni 20. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kasvavate kultuurideta põllul tuleb sõnnik mulda viia võimalikult kiiresti, kuid mitte hiljem kui 24 tunni jooksul laotamise lõpetamisest arvates.

Kasvavate kultuuridega kaetud haritavale maale tohib 1. novembrist kuni 30. novembrini laotada sõnnikut juhul, kui see 24 tunni jooksul mulda viiakse.

(veeseaduse § 159 lõiked 1 ja 3–6; veeseaduse § 159 lõike 2 alusel antud korraldusest kinnipidamine)

KM 2 Nõue 10: Loomade pidamisel peab põllumajandusettevõtja kasutatava maa suurus võimaldama tekkiva sõnniku laotamist veeseaduse § 161 lõikes 1 kehtestatud sõnnikuga antava lämmastiku piirnormide (sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 170 kilogrammi lämmastikku aastas, sealhulgas loomade karjatamisel maale jäävas sõnnikus sisalduv lämmastik) kohaselt.

Kui ettevõttes tekkiv sõnnikukogus ületab sõnnikuga antava lämmastiku kohta veeseaduse § 161 lõikega 1 kehtestatud piirnormi haritava maa ühe hektari kohta, tohib rohkem loomi pidada juhul, kui üle jääv sõnnik võõrandatakse sõnniku vastuvõtjaga sõlmitud lepingu alusel.

Kui sõnniku äravedamiseks kasutatakse kolmanda osalise pakutavat äravedamisteenust, peab teenuse tellija säilitama teenuse osutamise seotud dokumendid laotamis- või müügilepingu lisana.

Nitraaditundliku ala kaitsmata põhjaveega aladel ja karstialal ei tohi pidada loomi üle 1,5 loomühiku põllumajandusmaa hektari kohta.

(veeseaduse § 163 lõiked 1–3; keskkonnaministri 5. novembri 2021 määruse nr 49 „Nitraaditundliku ala määramine ja põllumajandusliku tegevuse piirangud nitraaditundlikul alal“ § 3 punkt 2)

KM 2 Nõue 11: Kõikidel loomapidamishoonetel, kus peetakse üle 5 loomühiku loomi, peab olema lähtuvalt sõnnikuliigist sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla.

Sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla peab mahutama vähemalt kaheksa kuu sõnniku ja virtsa ning vajaduse korral, sõltuvalt loomapidamishoones kasutatavast tehnoloogiast, ka sealt pärit reovee. Sõnnikuhoidla mahutavuse arvutamisel võib välja arvata loomade poolt karjatamisperioodil karjamaale jäetud sõnniku kogused.

Loomapidamishooneel, kus kasutatakse sügavallapanutehnoloogiat ja mis mahutab kaheksa kuu sõnnikukoguse, ei pea sõnnikuhoidlat olema.

Kui sügavallapanutehnoloogiaga loomapidamishoone ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab üle jääva koguse jaoks olema seda mahutav hoidla.

Sõnnikuhoidlad ja virtsahoidlad ning loomapidamishooned peavad olema lekkekindlad ning nende konstruktsioon peab tagama ohutuse ja lekete vältimise hoidla käitamisel, sealhulgas selle täitmisel ja tühjendamisel. Sõnnikuhoidla ja -rennid peavad olema ehitatud nii, et sademed ning pinna- ja põhjavesi ei valguks sõnnikuhoidlasse.

Kui loomapidamishoones peetavaid loomi on 5 või vähem loomühikut ja seal tekib tahesõnnik või sügavallapanusõnnik, võib tekkivat sõnnikut ajutiselt enne laotamist või auna viimist hoiustada hoone juures veekindla põhjaga alal ja vihmavee eest kaitstult.

Kui loomapidaja suunab sõnniku lepingu alusel hoidmisele või töötlemisele teise isiku hoidlasse või töötlemiskohta, peab loomapidamishoone kasutamisel olema tagatud lekkekindla hoidla olemasolu, mis mahutab vähemalt ühe kuu sõnnikukoguse.

Vedelsõnniku- ja virtsahoidla peab ammoniaagi lendumise vähendamiseks olema kaetud. Hoidla loetakse kaetuks, kui hoidlat katab kõva, painduv või ujuv kate, sealhulgas loomulik koorik.

(veeseaduse § 164 lõiked 1–7; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 5 lõiked 1–3)

Sõnnikuhoidla mahu arvutamisel tuleb silmas pidada, et sõltuvalt kasutatavast tehnoloogiast peab hoidla mahutama ka loomakasvatushoonest pärit reovee. Loomade karjamaale jäetud sõnniku koguse võib hoidla mahu kalkuleerimisel välja arvata.

KM 2 Nõue 12: Sõnniku aunas hoidmisel peab sõnnikuaun paiknema veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.

Veekaitsevööndis on keelatud lämmastikku sisaldavate väetiste ja reoveesette kasutamine.

(veeseaduse § 165 lõiked 1–5, § 166 lõiked 1–7, § 168 lõike 3 punktid 1, 3, 9 ja § 119 punkt 3; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 4)

Sõnniku aunas hoidmise tingimusi vt KM1 Nõue 11 juures lk 26, 27.

KM 2 Nõue 13: Silo hoidmisel silohoidlas või maa peal peab olema tagatud hoidlale ja silo hoidmisele kehtestatud nõuete täitmine.

(keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määrus nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“, §-d 6 ja 7)

KM 2 Nõue 14: Veekaitsevööndiga karjamaal karjatatavatele loomadele ei tohi anda lisaööta, välja arvatud mineraalsööt.

Erandina on lisaööda andmine lubatud kevadisel üleminekul karjamaasöödale ning ebasoodsate tingimuste tõttu tekkinud karjamaarohu nappuse korral. Lisaööda andmise kohad peavad asuma väljaspool veekaitsevööndit. Nõue ei kehti, kui hoiualal või muul kaitstaval loodusobjektil on kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga määratud teisiti.

Muu veekogu kui mere ääres peab piki veekogu kallast olema igale loomühikule tagatud vähemalt viis meetrit kaldariba. Nõue ei kehti, kui hoiualal või muul kaitstaval loodusobjektil on kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga määratud teisiti.

Karjatamine muu veekogu kui mere veekaitsevööndis on keelatud 1. novembrist kuni 30. aprillini. Karjatamine ei ole lubatud nitraaditundliku ala olulistel allika- ja karstialadel asuvatel allikatel ja nende veekaitsevööndis ning karstivormidel ja karstijärvikutel. Nõudeid kohaldatakse hoiualal või muul kaitstaval loodusobjektil, kui kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga ei ole määratud teisiti.

(veeseaduse § 169 lõiked 2–51 ja § 170 lõige 1, lõike 2 punkt 1 ja lõige 4)

KM 2 Nõue 15: Põllumajandusloomade pidamisel välitingimustes tuleb vältida pinna- ja põhjavee saastumist.

(veeseaduse § 171 lõige 1; keskkonnaministri 1. oktoobri 2019. a määrus nr 46 „Põllumajandusloomade välitingimustes pidamisest lähtuva keskkonnamiski vähendamise ja keskkonnamiski vältimise nõuded“)

Loodusliku linnustiku kaitse (KM 3) ja looduslike elupaikade, loomastiku ja taimestiku kaitse (KM 4)

Järgnevad viis nõuet on sätestatud looduskaitseseaduses ja selle alamaktides.

Nende nõuete puhul on oluline teada, kas teie valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas või missugused on muud looduskaitseelised piirangud. Samuti on oluline teada, missuguses vööndis maa asub, sest erinevates vööndites on nõuded erinevad. Selle kohta leiab infot Maa-ameti kaardirakenduse abil <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGIS> või Keskkonnaametist.

Kaitseala puhul peab tutvuma ka konkreetse kaitseala kaitse-eeskirjaga (kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega), püsielupaiga puhul püsielupaiga kaitse-eeskirjaga (kehtestatakse keskkonnaministri määrusega). Kui kaitse-eeskiri puudub, siis tuleb lähtuda looduskaitseseaduse nõuetest.

Kaitseala on inimtegevusest puutumatusena hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust. Kaitsealad on:

- rahvuspargid;
- looduskaitsealad;
- maastikukaitsealad.

Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

Püsielupaik on väljaspool kaitseala või selle piiranguvööndis asuv piiritletud ja erinõuete kohaselt kasutatav:

- kaitsealuse looma sigimisala või muu perioodilise koondumise paik;
- kaitsealuse taime või seene looduslik kasvukoht;
- lõhe või jõesilmu kudemispaik;
- pruunkaru talvitumispaik;
- jõevähi looduslik elupaik;
- mägra rohkem kui kümne suudmega urulinnak.

KM 3 ja 4 Nõue 1: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal või püsielupaigas, peab ta arvestama kaitse-eeskirjas toodud ajalise liikumiskiiranguga või ajalise piiranguga niitmisele.

(looduskaitseseadus § 12 lg 1 ja 2; kaitsealade kaitse-eeskirjad Vabariigi Valitsuse määrustes; püsielupaiga kaitse-eeskirjad keskkonnaministri määrustes)

Alati tuleb jälgida konkreetse kaitseala kaitse-eeskirja nõudeid, sest vastavalt konkreetse ala kaitse-eeskirjale võivad ülaltoodud tegevused, nt majandustegevus, olla lubatud. Kui kaitse-eeskiri puudub, siis tuleb lähtuda looduskaitseseaduse nõuetest.

KM 3 ja 4 Nõue 2: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga piiranguvööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud:

- 1) uute maaparandussüsteemide rajamine;
- 2) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmise;
- 3) puhtpuistute kujundamine, energiapuistu rajamine;
- 4) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine.

(looduskaitseseadus § 31 lg 2 p 1, p 2, p 4, p 7 ja § 12; kaitsealade kaitse-eeskirjad Vabariigi Valitsuse määrustes; püsielupaiga kaitse-eeskirjad keskkonnaministri määrustes)

Sarnaselt eelmise nõudega tuleb jälgida konkreetse kaitseala kaitse-eeskirja nõudeid.

Biotsiid – toimeaine või üht või mitut toimeainet sisaldav valmistis, mis on ette nähtud kahjulike organismide hävitamiseks või nende arvukuse kontrolli all hoidmiseks, kahjulike organismide tõrjeks või nende kahjustava toime ärahoidmiseks.

Eestis toimub biotsiidide registreerimine ja lubade väljastamine vastavalt [biotsiidiseadusele](#).

Puhtpuistu – puistu, milles on üks puuliik.

Kõlvik – ühetaolise majandusliku sihtotstarbe ja/või loodusliku seisundiga katastriüksuse osa, mida ei piiritleta piirimärkidega.

KM 3 ja 4 Nõue 3: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub hoiualal, siis peab tal olema hoiuala valitseja nõusolek:

- 1) tee rajamiseks;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teiseldamiseks;
- 3) maaparandussüsteemi rajamiseks ja rekonstrueerimiseks;
- 4) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmiseks;
- 5) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamiseks;
- 6) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ja poldri kultiveerimiseks või väetamiseks;
- 7) puisniiduilmelisel alal puude raiumiseks.

(looduskaitseadus § 33 lg 1, § 32 lg 2)

KM 3 ja 4 Nõue 4.1: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga sihtkaitsevööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud majandustegevus (väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine, rohumaade uuendamine, metsa majandamine, maaparandussüsteemi rajamine).

(looduskaitseaduse § 30 lõike 2 punkt 1; Vabariigi Valitsuse kehtestatud kaitseala kaitse eeskirja määrused; keskkonnaministri kehtestatud püsielupaiga kaitse eeskirja määrused)

KM 3 ja 4 Nõue 4.2: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga sihtkaitsevööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud loodusvarade (metsa, maavara, maavaravaru, loodusliku kivimi, setendi) kasutamine, pinnase teiseldamine ning vee ja jää võtmine pinnaveekogust rohkem kui 30 m³/ööpäevas.

(looduskaitseadus § 30 lõike 2 punkt 2; Vabariigi Valitsuse kehtestatud kaitseala kaitse eeskirja määrused; keskkonnaministri kehtestatud püsielupaiga kaitse eeskirja määrused)

KM 3 ja 4 Nõue 5: Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet.

(looduskaitseeadus § 14 lg 1 p 1)

Toidu- ja söödaohutus (KM 5)

Järgnevad 13 nõuet on sätestatud toiduseaduses, söödaseaduses ja põllumajandusministri määrustes. Toidu- ja söödaohutuse nõuetele peavad tähelepanu pöörama eelkõige esmatootjad ja söodatootjad.

Toit – töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata aine või toode, mis on mõeldud inimestele tarvitamiseks või mille puhul eeldatakse, et seda tarvitavad inimesed. Toidu alla kuuluvad ka joogid ja vesi.

Sööt – töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata aine või toode, kaasa arvatud lisaained, mis on mõeldud loomade söötmiseks.

Esmatootmine – esmatoodete tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lõpsimine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist. Esmatootmine on mõiste, millega kirjeldatakse põllumajandusettevõttes või sellega sarnasel tasandil tehtavaid toiminguid.

Sööda valdkonna nõuded hõlmavad sööda esmatootmist ja sellega seotud tegevusi, nt:

- heintaimede ja teravilja kasvatamine, kuivatamine ning sileerimine;
- esmatoodete vedu, ladustamine ja käitlemine (ilma nende laadi oluliselt muutmata) tootmiskohas ning nende edasine vedu oma ettevõttesse;
- oma loomadele söötmiseks mõeldud sööda segamine põllumajandusettevõttes kasutamata söödalisandeid või nende eelsegusid, va silokonservandid.

Nõuded ei kehti isikutele, kes toodavad sööta oma loomadele, keda peetakse eesmärgiga tarbida nendelt saadud loomsed saadused ära oma perega või toota loomset esmatoodet lk 35 nimetatud väikeses koguses.

Toidu valdkonna nõuded hõlmavad toidu tootmist, taimsete ja loomsete esmatoodete tootmist ja sellega seonduvaid tegevusi.

Toiduohutuse nõuded ei kohaldu, kui toodetakse oma tarbeks.

Taimsete esmatoodete tootmine on nt teravilja, puuvilja, köögivilja ja maitsetaimede kasvatamine ja sellega seonduvad tegevused, nagu näiteks saagi koristamine, puhastamine, vedu, ladustamine ja käitlemine (ilma selle laadi oluliselt muutmata) põllumajandusettevõttes ja edasine vedu käitlemisettevõttesse (v.a veoteenuse pakkuja); seente, marjade jms korjamine loodusest ning nende vedu käitlemisettevõttesse (v.a veoteenuse pakkuja).

Loomsete esmatoodete tootmine on nt:

- munade tootmine ja kogumine tootja juures, v.a munade pakkimine;
- mesindusega seonduvad tegevused, mida teostatakse mesiniku enda juures, nagu mee kogumine, vurritamine;
- lõpsiloomade lõpsimine ja piima hoiustamine piimafarmis;
- kalade kasvatamine vesiviljelusettevõtetes ning nende vedu töötlemisettevõttesse;
- toiduloomade kasvatamine põllumajandusettevõttes ning sellega seotud toimingud, kaasa arvatud lihloomade vedu turule, tapamajja või loomade vedu põllumajandusettevõtete vahel.

Loomsete esmatoodete hulka kuuluvad muu hulgas nt:

- munad,
- toorpiim,
- mesi,
- kalatooted,
- teod jms.

Värsk liha ei ole esmatood, kuna see saadakse pärast tapmist.

Väikeses koguses otse tarbijale turustamiseks mõeldud toidule kohalduvad KM 5 nõuded erisustega. Erisused tulenevad väikeses koguses esmatoodete turustamise hügieeninõuetest.

Loomsete esmatoodete väike kogus on järgmine:

- 1) kala – kuni 100 kg päevas;
- 2) mesi – kuni 15 taru või mesilasperega majapidamisest või ettevõttest;
- 3) munad – kuni 50 linnuga majapidamisest või ettevõttest;
- 4) lehma toorpiim – kuni 100 kg päevas või kuni 700 kg nädalas;
- 5) kitse toorpiim – kuni 20 kg päevas;
- 6) ute toorpiim – kuni 10 kg päevas.

Mittelloomsete esmatoodete korral on kogus väike, kui esmatooteid turustatakse otse tarbijale (talus, turul) ja/ või Eestis asuvale jaekaubanduseettevõttele (poed, toitlustusasutused).

Toidu- ja sööda valdkonna kohta leiab lisainfot ja juhendmaterjale PTA kodulehelt <https://pta.agri.ee/pollumehele-ja-maaomanikule/loomakasvatus/soot-ja-sootmine>; <https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/toidu-tootmine>

KM 5 Nõue 1: Turuleviidav toit peab olema ohutu inimese tervisele ning vastama õigusaktides sätestatud nõuetele.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 14; toiduseadus § 12 lg 1)

Toit peab olema nõuetekohane, sh ohutu. Pädev asutus hindab riski iga juhtumi korral eraldi.

KM 5 Nõue 2: Toidulooma söötmiseks kasutatav sööt peab olema ohutu inimese ja looma tervisele.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 15; Euroopa Parlamendi ja nõukogumäärus (EÜ) nr 767/2009 art 4 lõiked 1 ja 3, art 6 lg 1; söödaseadus § 4 lg 4; põllumajandusministri määrus nr 66)

Sööt on ohtlik, kui sellel on kahjulik mõju inimese või looma tervisele või kui looma söötmisel sellise söödaga pole loomadelt saadavad saadused inimestele ohutud. Sööt ei tohi sisaldada soovimatut ainet (nt mükotoksiinid, raskmetallid) lubatust suuremal määral ning sisaldada materjale (nt fekaalid, saepuru, seedetrakti sisu), mille söötmine loomadele on piiratud või keelatud.

KM 5 Nõue 3: Esmatoodete tootmisega tegelevad toidukäitlejad peavad tagama suurimas võimalikus ulatuses esmatoodete kaitse saastumise eest, võttes arvesse esmatoodete mis tahes järgnevat töötlemist.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 852/2004 art 4 lg 1 ning I lisa A osa II jaotise punkti 4 alapunktid g, h ja j, punkti 5 alapunktid f ja h, punkt 6; veterinaarseadus § 2 lg 4)

Esmatootjad, kes tegelevad loomsete- ja/või taimsete saadustega, peavad rakendama järgmisi hügieeni-nõudeid:

- hoidma ja käitlema jäätmeid ning ohtlikke aineid sellisel viisil, mis välistab esmatootte saastumise;
- kasutama taimekaitsevahendeid ja biotsiide vastavalt kehtivatele õigusaktidele;
- vältima toiduga inimesele edasikanduvate nakkushaiguste sissetoomist ja levikut;
- võtma tarvitusele ettevaatusabinõud uute loomade sissetoomisel ning teavitama järelevalveasutust võimalikest haiguspuhangutest;
- kasutama söödalisandeid ja veterinaarravimeid vastavalt kehtivatele õigusaktidele.

KM 5 Nõue 4: Esmatoodete tootmisega tegelevad toidukäitlejad peavad pidama arvestust ja säilitama andmeid asjakohasel viisil ja asjakohase aja jooksul ohtude ohjamiseks võetud meetmete kohta.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 852/2004: I lisa A osa III jaotise punkti 8 alapunktid a, b, d ja e, punkti 9 alapunktid a ja c)

Nõuet kontrollitakse ainult taimsete esmatoodete tootmisega või vastava saagi kogumisega tegelevate toidukäitlejate juures. Arvestus peab sisaldama andmeid vähemalt järgneva kohta:

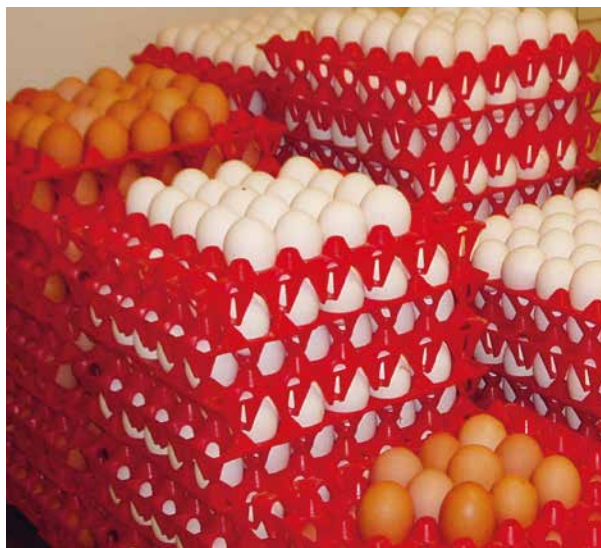
- taimekaitsevahendite ja biotsiidide kasutamine;
- taimedest võetud proovide inimese tervise seisukohast olulised tulemused.

Toidukäitlejad peavad tegema neis arvepidamistes sisalduva teabe kättesaadavaks pädevale asutusele.

KM 5 Nõue 5: Toorpiim peab olema nõuetekohane ja pärinema kliiniliselt tervelt loomadelt. Lüpsiseadmed ja ruumid, kus piima hoitakse, käsitsetakse või jahutatakse, on paigaldatud ja ehitatud piima saastumisohtu maksimaalselt piiravalt. Lüpsimine sooritatakse hügieeniliselt. Vahetult pärast lüpsi tuleb piim hoida puhtas kohas, mis on projekteeritud ja varustatud saastamist vältivalt.

(põllumajandusministri määrus nr 71 § 2 lg 3, 4 ja § 5 lg 3)

Toorpiim peab olema nõuetekohane, st toorpiimale kehtestatud kriteeriumid peavad olema täidetud. Toorpiim peab pärinema kliiniliselt tervelt loomalt, kellele ei ole manustatud ravimeid ega teisi veterinaarpreparaate, mille keeluaeg kestab, ja kellele ei ole manustatud keelatud aineid ega tooteid.

Piima hoidmise ruumid peavad olema kaitsitud kahjurite eest, olema piisavalt eraldatud ruumidest, kus hoitakse loomi. Piimaga kokupuutuvate seadmete pinnad tuleb hoida heas korras. Vahetult pärast lüpsi hoitakse toorpiima tingimustes, mis takistavad piima riknemist ning saastumist. Toorpiim jahutatakse viivitamata temperatuurini mitte üle 8 °C igapäevase turustamise puhul või temperatuurini mitte üle 6 °C, kui turustamine ei toimu iga päev.

KM 5 Nõue 6: Kuni tarbijale müügini tuleb mune hoida puhtalt, kuivalt, lõhnavabalt, löökide eest efektiivselt kaitstult ja otsese päikese eest varjus.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 853/2004 III lisa X jao I peatüki punkt 1)

KM 5 Nõue 7: Sööta tuleb käidelda ohutult, puhastel pindadel ja puhaste seadmetega ning hoida eraldi ohtlikest ainetest, et vältida sööda saastumist. Tuleb tagada sööda õige jaotamine.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 183/2005 artikli 5 lg 1, I lisa A osa I peatüki punkt 4 e ja g; III lisa III osa (Söötmine) punkt 1 ja 2)

Ohtlikud ained on nt pestitsiidid, biotsiidid, ravimid, väetised, puhastusvahendid.

Igale loomagrupile tuleb anda neile ettenähtud sööta. Jaotamise ja söötmise ajal tuleb sööta käidelda viisil, millega tagatakse, et sööt ei saastu.

KM 5 Nõue 8: Jälgitavuse tagamiseks peavad söödakäitlejad arvet eelkõige järgmise üle:

a) taimekaitsevahendite ja biotsiidide kasutamine;

b) geneetiliselt muundatud seemnete kasutamine;

c) iga sissetulnud sööda allikas ja kogus ning iga väljaläinud sööda sihtkoht ja kogus.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 183/2005 I lisa A osa II peatüki punkt 2 alapunktid a, b, e; EÜ nr 178/2002 art 18 lg 2 ja 3)

KM 5 Nõue 9: Hankida ja kasutada tohib üksnes sööta, mis pärineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 183/2005 alusel registreeritud ja/või tunnustatud söödakäitleja ettevõttest.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 183/2005 art 5 lg 6)

Majandustegevusteade peab olema esitatud loomapidajal, kes oma ettevõttes ladustab sööta või veab seda tootiskohast oma ettevõttesse või söötab oma loomadele enda ettevõttes toodetud heina, silo, vm sööta.

Sööda hankimisel tuleb jälgida, et see pärineks söödakäitlejalt, kellel on määruse (EÜ) nr 183/2005 kohane tegevusluba või ta on esitanud majandustegevusteate sööda käitlemiseks.

Teavitatud ja tegevuslooga söödakäitlejate nimekirja leiab PTA kodulehelt <https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/kaitlemisettevotedparing>. Infot leiab PTA kodulehelt <https://pta.agri.ee/pollumehele-ja-maaomanikule/loomakasvatus/soot-ja-sootmine>.

KM 5 Nõue 10: Käitleja peab tagama turuleviidava toidu ja sööda või loomadele söödetava sööda vastavuse pestitsiidide jääkide piirnormidele Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 396/2005 artikli 18 kohaselt.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 396/2005 art 18)

Määruse artikkel 18 sätestab jääkide piirnormid. Piirnormid on seatud nii, et piirnormiga võrdses koguses taimekaitsevahendite jääkide organismi sattumine ei kahjusta tervist. Analüüse teostab PTA järelevalve käigus, tootjad võivad ka ise analüüse tellida. Saasteainete kontrolliprogrammi kohta saab lugeda PTA kodulehelt <https://pta.agri.ee/saasteained>.

KM 5 Nõue 11: Käitleja peab tagama toidu jälgitavuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 18 kohaselt, loomset päritolu toidu puhul komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 931/2011 artikli 3 kohaselt.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 18; toiduseadus § 23, Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 931/2011 art 3)

Säilitada tuleb vähemalt järgmised andmed:

- toidu täpne kirjeldus;
- toidu maht või kogus;
- toidu lähetanud toidukäitleja nimi ja aadress;
- saatja (omaniku) nimi ja aadress, kui see erineb toidu lähetanud toidukäitleja nimest ja aadressist;
- selle toidukäitleja nimi ja aadress, kellele toit lähetatakse;
- saaja (omaniku) nimi ja aadress, kui see erineb toitu vastuvõtva toidukäitleja nimest ja aadressist;
- partiid või saadetist identifitseerivad andmed; lähetuskuupäev.

Toidukäitlejad ei pea kindlaks tegema vahetuid tarbijaid, kui viimased on lõpptarbijad.

KM 5 Nõue 12: Toidukäitleja vastutab käideldava toidu ning käitlemise nõuetekohasuse eest ja on kohustatud kasutama kõiki võimalusi selle tagamiseks. Isik on kohustatud abistama järelevalveametnikku õigusaktidega ettenähtud ülesannete täitmisel.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 19; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/625 artikkel 15; toiduseadus § 22 lg 1 ja § 48 lg 4)

Kui toidukäitlejal on põhjust arvata, et tema imporditud, toodetud, töödeldud, valmistatud või turustatud toit ei vasta nõuetele, siis algatab ta viivitamata toidu kõrvaldamise turult ning teavitab sellest PTAd, vt täpsemalt Toidu üldised nõuded | Põllumajandus- ja Toiduamet Toidukäitleja teavitab viivitamata PTAd, kui ta arvab, et toit, mille ta on turule viinud, võib kahjustada inimeste tervist. Toidukäitlejad peavad järelevalveasutustega koostööd tegema.

KM 5 Nõue 13: Söödakäitleja põhjendatud kahtluse korral, et sööt ei vasta söödaohutusnõuetele ja võib olla ohtlik inimese või looma tervisele, algatab ta koheselt sööda käitlemisest eemaldamise, teavitab sellest viivitamata Põllumajandus- ja Toiduametit (PTA) ning teeb PTAGA koostööd.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 20; söödaseadus § 4 lg 7)

Kui söödakäitleja kahtlustab, et tema turustatud (kas enda toodetud või ostetud ja edasi müüdüd) või ostetud sööt on ohtlik ja ta ei teavita sellisest söödast PTAd, siis on tegemist rikkumisega. Kui ettevõttes oma toodetud sööt osutub ohtlikuks loomadele, keda kasvatatakse oma tarbeks, siis selle eemaldamine käitlemisest on käitleja enda kohustus/vastutus ja sellisest söödast PTAd teavitama ei pea.

Hormoonide kasutamine loomakasvatuses (KM 6)

Järgnevad kaks nõuet on sätestatud toiduseaduses ja põllumajandusministri määrustes.

KM 6 Nõue 1: Turustada ei tohi inimtoiduks loomi ja neilt pärit loomseid saadusi, kellele on manustatud keelatud aineid ning ravimeid või kui loomaarsti poolt määratud ravimi keeluaeg ei ole möödas.

(Põllumajandusministri määrus nr 5 § 1, toiduseadus § 22 lg 4)

Nõue puudutab nii toidu kui ka loomatervishoiu valdkonda.

Loomset toitu on keelatud kasutada, kui loomale on manustatud ravimit, ravimitaolist või hormonaalse toimega ainet ja kui nende kasutamise järgne keeluaeg ei ole möödunud.

Põllumajandusloomadele on keelatud manustada järgmisi biostimulaatoreid, hormoonpreparaate ja muid aineid mis tahes viisil:

- Komisjoni määruse (EMÜ) nr 37/2010 lisa tabelis 2 nimetatud farmakoloogilised toimeained (*Aristolochia spp.* ja sellest valmistatud preparaadid, klooramfenikool, kloorpromasiin, kolhitsiin, dapsoon, dimetridasool, metronidasool, nitrofuraanid (sh furasolidoon), ronidasool);
- androgeense, gestageense või östrogeense toimega ained, sealhulgas 17 β-östradiol ja selle estriilaadsed derivaadid;
- stilbeenid ja stilbeeni derivaadid ning nende soolad ja estrid;
- türeostaatikumid;
- veiste somatotropiinid;
- β-agonistid.

KM 6 Nõue 2: Loomapidaja peab arvestust põllumajandusloomale manustatud ravimite ja ravim-söötade kohta.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 2019/6 art 108)

Arvestuses kajastatakse:

- 1) looma või loomarühma identifitseerimise andmed;
- 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus;
- 3) andmed ravimi väljastanud veterinaararsti või apteegi kohta;
- 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta;
- 5) veterinaararsti etteantud manustamisviis ja raviskeem;
- 6) määratud keeluaeg.

Andmed võib kanda selleks otstarbeks mõeldud vihikusse, raamatusse või tervisekaardile või salvestada elektrooniliselt. Veterinaararstilt saadud kirjalike selgituste ja retseptide kogumine kausta on arvestuseks piisav, kui lisatakse dokumentidele ülalmainitud andmed või peetakse nende kohta eraldi arvestust.

Taimekaitsevahendite kasutamine (KM 7–8)

KM 7-8 Nõue 1: Taimekaitsevahendit tohib kasutada üksnes taimekaitsevahendi loas määratud ja taimekaitsevahendi märgistusele vastavatel tingimustel ja põllumajandusministri 29. novembri 2011. a määruse nr 90 § 4 nõuete kohaselt.

(taimekaitseseaduse § 78 lg 1; põllumajandusministri 29. novembri 2011. a määruse nr 90 § 4)

Taimekaitsetöö tegemise ohutusnõuded taimekaitsevahendi pritsimise korral:

1. Taimekaitsevahendit kasutatakse taimekaitsevahendi pakendi märgistusel toodud kasutusjuhendi kohaselt, järgides asjakohaseid kasutuspiiranguid, sealhulgas kehtestatud puhvertsooni (vahemaa meetrites pritsitava ala ja veepiiri vahel) ja keeldu kasutada taimekaitsevahendit samal põllul järjestikustel aastatel.
2. Taimekaitsevahendit pritsitakse üksnes töökorras taimekaitsevahendiga. Töölahuse valmistamiseks kasutatakse üksnes selleks otstarbeks ettenähtud ning märgistatud mõõteanumat ja seadet.
3. Tühjaks saanud taimekaitsevahendi pakendit loputatakse töölahuse valmistamise ajal puhta veega vähemalt kolm korda, valades loputusvee taimekaitsevahendi paaki. Juhul kui taimekaitsevahendil on taimekaitse vahendi tankimisseade koos tühja pakendi loputusmehhanismiga, kasutatakse seda.
4. Töölahuse valmistamisel arvestatakse välja vajaminev töölahuse kogus, et vältida ülejääke. Veehaarde sanitaarkaitsealal või veevõtukohta hooldusalal on keelatud töölahust valmistada.
5. Taimekaitsevahendit on keelatud pritsida, kui tuule kiirus on üle 4 m/s, välja arvatud juhul, kui taimekaitsevahendi kasutusjuhendis toodud tehniliste andmete kohaselt lubatakse taimekaitsevahendit kasutada suurema tuule kiiruse puhul. Pritsimisel arvestatakse tuule suunda lähedal asuvate ehitiste ning aia-, põllu- ja metsakultuuride suhtes, et hoida ära nende võimalik saastumine taimekaitsevahendiga.
6. Töölahuse tugeva õhku hajumise vältimiseks on keelatud taimekaitsevahendit pritsida, kui õhutemperatuur on üle 25 °C. Pritsimisest ülejäänud töölahust ei jäeta taimekaitsevahendi paaki, vaid see lahjendatakse mitmekordselt veega ja pritsitakse hajutatult põllule.
7. Taimekaitsevahendit on keelatud pritsida alal, millel on õitsvaid taimi, välja arvatud juhul, kui taimekaitsevahendi pakendi märgistusel on märges, et seda võib kasutada taimede õitsemise ja mesilaste lendluse ajal.

Taimekaitsevahendi kasutaja peab jälgima, et vahendit kasutataks ainult nendel tingimustel ja nendel kultuuridel, mis on vahendi märgistusel loetletud.

KM 7-8 Nõue 2: Taimekaitsevahendi professionaalne kasutaja peab olema läbinud taimekaitsekoolituse ning peab omama selle läbimist tõendavat taimekaitsetunnistust.¹

(taimekaitsevahendi § 79 lõiked 1 ja 6, § 78² lg 1)

Taimekaitsevahendi professionaalne kasutaja taimekaitsevahendi tähenduses on isik, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtja või tema ettevõtte töötaja ning sellisel tegevusalal tegutseva juriidilise isiku juhatuse liige, juriidilist isikut juhtima õigustatud muu isik või ettevõtte töötaja, kes oma majandus- ja kutsetegevuses kasutab taimekaitsevahendit, ostab seda ning otsustab selle valiku ja kasutamise üle.

KM 7-8 Nõue 3: Kasutuses olev taimekaitsevahendi, välja arvatud käsi- ja selgprits, peab olema läbinud korralise tehnilise kontrolli iga kolme aasta järel.

(taimekaitsevahendi § 87 lg 1)

KM 7-8 Nõue 4: (1) Taimekaitsevahendi ei tohi nõuetekohasel kasutamisel, puhastamisel, hooldamisel ja hoidmisel ohustada inimese tervist ega keskkonda.

¹ Taimekaitsekoolitust korraldab Põllumajandus- ja Toiduameti heakskiidetud taimekaitsekoolituse programmi alusel täiskasvanute koolitusasutus täiskasvanute koolituse seaduse, kutseõppeasutuse seaduse ja käesoleva seaduse nõuete kohaselt.

(2) Professionaalne kasutaja kontrollib tema kasutuses oleva taimekaitseadme toimimist korrapäraselt ning vajaduse korral reguleerib selle toimimiseks olulisi osasid.

(3) Taimekaitseadme kasutamise, puhastamise, hooldamise ning hoidmise ohutusnõuete täitmisel tuleb järgida põllumajandusministri 20. aprill 2006. aasta määruse nr 49 „Taimekaitseadme kasutamise, puhastamise, hooldamise ning hoidmise ohutusnõuded“ alusel kehtestatud nõudeid.

(taimekaitseaduse § 84 lõiked 1, 1¹ ja 2; põllumajandusministri 20. aprilli 2006. a määrus nr 49)

KM 7-8 Nõue 5:

(1) Veekaitsevööndis on keelatud keemilise taimekaitsevahendi kasutamine veeseaduse § 196 lõikes 1 nimetatud registreeringuta.

(2) Taimekaitsevahendi kasutamine on keelatud allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses kümne meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist.

(3) Nitraaditundlikul alal asuvatele olulistele allika- ja karstialadele jäävatel allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses 50 meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist on keelatud taimekaitsevahendite kasutamine.

(veeseaduse § 119 punkt 4; § 158 lõige 2 ja § 168 lõike 3 punkt 2)

Veeseaduse § 196 lõikes 1 nimetatud registreeringu all peetakse silmas nt olukorda karuputke tõrjeks Keskkonnaameti loal.

Keelatud on keemilise taimekaitsevahendi kasutamine veekaitsevööndis. Veekaitsevööndis on juhul, kui kasutatava taimekaitsevahendi pakendi märgistusel ei ole märgitud suuremat puhvertsooni, kooskõlas veeseaduse § 118 lõikega 2 keelatud taimekaitsevahendit pritsida lähemal kui 20 meetrit Läänemere, Võrtsjärve, Lämmijärve, Peipsi ja Pihkva järve veepiirist, 10 meetrit teiste järvede, veehoidlate, jõgede, ojade, allikate, peakraavide ja kanalite ning maaparandussüsteemide avatud eesvooludena kasutatavate veekogud veepiirist ning 1 meetri alla 10 km² valgalaga peakraavi ja maaparandussüsteemi avatud eesvooludena kasutatavate kraavide veepiirist.

KM 7-8 Nõue 6: Taimekaitsevahendi jääke ja pakendijätmeid käideldakse jäätmeseaduses ja pakendiseaduses sätestatud nõuete kohaselt.

(taimekaitseadus § 78 lg 8)

KM 7-8 Nõue 7: Taimekaitsevahendit hoitakse selleks sobivas ruumis, taimekaitsevahendi väikese koguse puhul ka selleks ettenähtud konteineris või kapis, mis on lukustatud ja millel on mürgise aine puhul kasutatav hoiatusmärk. Taimekaitsevahendit hoitakse eraldi toidust, ravimitest ja söödast, et vältida nende saastumist taimekaitsevahendiga.

- 1) **Taimekaitsevahendi kasutaja säilitab taimekaitsevahendit loetava märgistusega originaalpakendis hoiutingimustes, mis tagavad taimekaitsevahendi säilimise kasutuskõlblikuna.**
- 2) **Taimekaitsevahendi säilitamiseks sobiv ruum (edaspidi hoiuruum) on:**
 - vajaliku suurusega;
 - hästi ventileeritav ja valgustatav;
 - vedelikku mitteläbilaskvast, keemilise aine toimele vastupidavast ja libisemiskindlast materjalist kõrge künnisega põrandaga.

- 3) **Taimekaitsevahendi pakend asetatakse põrandal hoidmise korral puitlusele.**
- 4) **Hoiuruumis on vedelikku imavat materjali nagu liiva, saepuru või turvast ning hari, kühvel ja lekkimiskindel suletav anum pakendist välja valgunud taimekaitsevahendi kogumiseks. Hoiuruumis on nähtaval kohal tulekustutusvahendid ning häirekeskuse hädaabinumber 112.**

(taimekaitseseadus § 78 lõiked 5 ja 9; põllumajandusministri määrus nr 90 § 1

Loomade heaolu (KM 9–11)

Järgnevad 16 loomade heaolu alast nõuet on sätestatud loomakaitseseaduses ning põllumajandusministri määrustes. KM 9 puudutab vasikate, KM 10 sigade ja KM 11 kõikide põllumajandusloomade heaolu.

Vasikate pidamise miinimumnõuded (KM 9)

Vasikaks loetakse alla 6 kuu vanust veist.

KM 9 Nõue 1: Põllumajandustootja peab tagama, et vasika üksiksulu laiuse oleks vähemalt võrdne vasika turjakõrgusega ja pikkus vähemalt võrdne 1,1 kordse vasika pikkusega mõõdetuna nina tipust sabajuureni. Üksiksulul, välja arvatud haigete loomade eraldamiseks kasutatavad sulud, ei tohi olla umbseid vaheseinu. Seintes peavad olema avad, mis võimaldavad loomadel üksteist näha ja tunda.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 8 lg 1, 3)

Nõuet ei kohaldata vasikate pidamisele majapidamistes, kus on kontrollimise ajal vähem kui 6 vasikat ja juhusl, kui vasikat peetakse teda imetava lehma juures.

KM 9 Nõue 2: Majapidamises, kus peetakse rohkem kui 6 vasikat, tuleb üle 8 nädalasi vasikaid pidada rühmas.

Vasikate pidamisel rühmana peab põllumajandustootja tagama selleks kasutatavas ühissulus:

- vähemalt 1,5 m² vaba põrandapinda iga alla 150 kilogrammise vasika kohta,
- vähemalt 1,7 m² vaba põrandapinda iga 150 kuni 220 kilogrammise vasika kohta ning
- vähemalt 1,8 m² vaba põrandapinda iga üle 220 kilogrammise vasika kohta.

Üle 8 nädala vanust vasikat tohib üksiksulus pidada ainult veterinaararsti ettekirjutusel seoses looma tervisliku seisundiga.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 7, § 8 lg 2, 4)

Nõuet ei kohaldata vasikate pidamisele majapidamistes, kus on kontrollimise ajal vähem kui 6 vasikat ja juhul, kui vasikat peetakse teda imetava lehma juures.

KM 9 Nõue 3: Põllumajandustootja ei tohi vasikat pidada lõastatult, välja arvatud rühmana ühissulus peetavad vasikad, keda võib lõastada korraga kuni üheks tunniks piima või piimasaaduste andmise ning vajaduse korral veterinaarsete menetluste läbiviimise ajaks.

Vasikal ei tohi kasutada suukorvi.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 3 lg 1 ja 3)

Vasikal ei tohi kasutada imemise takistamiseks mõeldud suukorvi või rõngast.

KM 9 Nõue 4: Vasikate pidamise ruumi pörand peab olema jäik ja sile, kuid mitte libe, et vältida vasikate vigastumist. Vasika puhkease peab olema puhas ja sealt tuleb tagada vedelike äravool. Kõigile alla kahe nädala vanustele vasikatele tuleb tagada sobiv allapanu.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 5 lg 3, 4)

KM 9 Nõue 5: Vasikas peab saama ternespiima vähemalt esimese kuue elutunni jooksul. Vasikaid tuleb sööta vähemalt kaks korda päevas. Kui vasikad on ühissulus ja neid ei söödeta vabalt ega automaatsel söötmissmeetodil, siis peavad kõik vasikad pääsema sööma samaaegselt.

Sööt peab sisaldama piisavas koguses rauda, et vasika vere keskmine hemoglobiinisisaldus püsiks 4,5 mmol/l tasemel. Üle 2 nädala vanusele vasikale tuleb anda kiudaineid sisaldavat sööta, 8–20 nädala vanuse vasika söödas suurendatakse kiudainete kogust 50 grammist 250 grammi päevas.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 9 lg 2, 3, § 10 lg 1, 5)

Vasika hemoglobiinisisaldust mõõdetakse vereprooviga vaid kahtluse korral, nt kui loom on aneemiline.

Sigade pidamise miinimumnõuded (KM 10)

KM 10 Nõue 1: Sigade pidamisel rühmadena peab põllumajandustootja vältima erinevate rühmade ühendamist ja uute loomade viimist väljakujunenud rühma. Kui searühmade ühendamine on siiski vajalik, tuleb seda teha võimalikult noores eas sigadega, võimalusel enne nende võõrutamist või hiljemalt nädal aega pärast seda.

Ülemäärase kisklemise ärahoidmiseks peab tagama sigadele põhu või muu sobiva tuhnimismaterjali, mis ei tohi olla kahjulik sigade tervisele.

Rühmadena pidamisel peab põllumajandustootja tuvastama sigade normaalse käitumise piire ületava kisklemise põhjuse ja kasutusele võtma meetmed selle ärahoidmiseks. Eriti agressiivsed sead ja ründamise ohvriks sattunud sead tuleb rühmast eraldada. Sigade rühmade ühendamisel on sigadele rahustite manustamine lubatud üksnes veterinaararsti ettekirjutusel.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 4 lg 1–5)

KM 10 Nõue 2: Kui sigade pidamisel rühmasulus kasutatakse betoonrestpõrandat, peab selle avade laius olema: põrsaste puhul kuni 11 mm, võõrdpõrsaste puhul kuni 14 mm, nuumsigade puhul kuni 18 mm ning seemendatud nooremiste ja emiste puhul kuni 20 mm. Betoonrestpõranda ribide laius peab olema: põrsaste ja võõrdpõrsaste puhul vähemalt 50 mm ning nuumsigade, seemendatud nooremiste ja emiste puhul vähemalt 80 mm. Restpõranda ehitus peab välistama sigade jalgade vigastumise ning sõrgade restpõrandasse kinnijäämise.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 12 lg 2, 3)

KM 10 Nõue 3: Sigade pidamisel rühmasulus on sulu põrandapinna minimaalne suurus sea kohta, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, järgmine: kuni 10 kg: 0,15 m²; 10–20 kg: 0,20 m²; 20–30 kg: 0,30 m²; 30–50 kg: 0,40 m²; 50–85 kg: 0,55 m²; 85–110 kg: 0,65 m²; üle 110 kg: 1 m².

Alates nelja nädala möödumisest seemendamisest kuni arvatavale poegimisele eelneva nädala alguseni tuleb nooremiseid ja emiseid pidada eraldi rühmana. Iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta peab olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda.

Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem, rühmas, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib põrandapind olla 10% võrra väiksem. Emiste ja nooremiste pidamiseks kasutatava rühmasulu küljepikkus peab olema vähemalt 2,8 m, alla kuue emise rühmas pidamisel peab sulu küljepikkus olema vähemalt 2,4 m. Alla kümne nooremise ja emise pidamisel võib neid pidada üksiksulgudes, kus neil on võimalus end takistusteta ringi pöörata.

Nooremiste ja emiste lõas pidamine on keelatud.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 7 lg 1–6, § 14)

KM 10 Nõue 4: Mitteimetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta.

Nädal enne arvatavat poegimist tuleb poegimissulgu paigutatud nooremisele või emisele anda sobivat pesamaterjali, välja arvatud juhul, kui see ei ole sõnniku eemaldamise süsteemi tõttu tehniliselt teostatav.

Põrsastel peab poegimissulus olema ilma augustuseta, mati või kohase allapanuga kaetud magamisala, kuhu kõik põrsad mahuvad samaaegselt lamama.

Põrsaid ei tohi emisest võõrutada varem kui 28 päeva vanuselt. Põrsaid võib võõrutada kuni seitse päeva varem, kui see on vajalik emise või põrsaste tervise ja heaolu tagamiseks või tootmistehnoloogia eripära tõttu.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 8 lg 1, 4; § 16 lg 6, § 9 lg 1)

Vajaduse korral tuleb põrsaste magamisalal kasutada soojendusseadet. Kui põrsad võõrutatakse kuni seitse päeva varem kui 28 päeva vanuselt, tuleb põrsad viia üle emise pidamise ruumist eraldatud ruumi, mida põhjalikult puhastatakse ja desinfitseeritakse enne iga uue põrsaste rühma sissetoomist.

KM 10 Nõue 5: Kuldi sulg peab olema paigutatud ja ehitatud nii, et see võimaldaks kuldil end vabalt ringi pöörata, samuti kuulda, haista ja näha teisi sigu. Kuldi sulu suurus peab olema vähemalt 6 m². Kui sama sulgu kasutatakse ka paaritamiseks, peab sulu suurus olema vähemalt 10 m². Sulus ei tohi olla liikumist takistavaid objekte.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 6 lg 1, 2)

KM 10 Nõue 6: Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused on:

- 1) kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamine,
- 2) kuldi kihvade lühendamine,
- 3) saba lõikamine,
- 4) sea kastreerimine meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist,
- 5) väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamine.

Kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamist ja saba lõikamist on lubatud rakendada üksnes siis, kui emiste nisadel või teiste sigade kõrvadel või sabadel esineb vigastusi, teiste sigade tervise ja heaolu huvides, kui neil esineb vigastusi kõrvadel, sabadel või udaral. Tiinetele nooremistele ja emistele tuleb vajaduse korral teha sise- ja välisparasiitide tõrjet.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 7 lg 8; § 18 lg 1, 2, § 19)

Kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamist, kuldi kihvade lühendamist ja saba lõikamist on lubatud rakendada üksnes teiste sigade tervise ja heaolu huvides, kui neil esineb vigastusi kõrvadel, sabadel või udaral.

Kuldi kihvade lühendamist on lubatud teha vajaduse korral teiste sigade vigastamise vältimiseks või ohutuse tagamiseks.

Sabade lõikamine on lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi.

Tiinetele nooremistele ja emistele tuleb vajaduse korral teha sise- ja välisparasiitide tõrjet.

Põllumajandusloomade kaitse (KM 11)

Põllumajandusloom loomakaitseseaduse tähenduses on loomsete saaduste tootmise eesmärgil peetav ja aretatav loom, sh hobuslane. Loomakaitseseaduse nõuded kehtivad kõikide põllumajandusloomade pidamisele, sh neile põllumajandusloomadele, kelle pidamiseks ei ole eraldi määrust kehtestatud. Täpsemad nõuded veiste, vasikate, sigade, kitsede ja lammaste, kanade, broilerite ja karusloomade pidamiseks on kehtestatud põllumajandusministri määrustega.

KM 11 Nõue 1: Põllumajanduslikel eesmärkidel peetava või aretatava looma pidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.

Põllumajandusloom peab iga päev saama eale kohases koguses ja füüsilisi tarbeid rahuldavat sööta ja pääsena takistamatult sööma. Loomadel peab olema vaba juurdepääs puhtale joogiveele. Söötmise ja jootmise vahendid peavad olema paigutatud selliselt, et sööda ja vee saastumise oht oleks võimalikult väike.

(loomakaitseseadus § 3 lg 2 p 1; põllumajandusministri määrused: nr 90 § 16 lg 1, 2, 3, 5; nr 80 § 16 lg 1–4, § 17 lg 1–2; nr 91 § 12 lg 1, 2, 3, 4; nr 78 § 9 lg 1, § 10 lg 1, 2, 4; nr 59 § 5, § 8; nr 84 § 8; nr 88 § 13)

Veis peab iga päev saama eale kohases koguses koresööta. Veiste rühmas pidamise korral peab söödasõim olema paigutatud nii, et kõik loomad pääseksid takistamatult sööma.

Vasikaid tuleb sööta vähemalt kaks korda päevas. Kui vasikad on ühissulud ja neid ei söödeta vabalt ega automaatsel söötmismeetodil, siis peavad kõik vasikad pääsema sööma samaaegselt.

Sigu tuleb sööta vähemalt üks kord päevas. Kui sigu ei söödeta vabalt või automaatsel söötmismeetodil, siis peavad kõik sead pääsema sööma samaaegselt. Üle kahe nädala vanused sead peavad saama puhast joogivett vastavalt vajadusele.

Lammastel/kitsedel peab olema juurdepääs söödale selliste vaheaegadega, mis vastavad tema füsioloogilistele vajadustele. Lamba ja kitse pidamise ruumis peab söötiskoht olema paigaldatud nii, et see oleks kõigile loomadele kättesaadav ega kujutaks ohtu looma tervisele. Pidev ligipääs puhtale veele peab loomale olema tagatud alates esimesest elunädalast.

KM 11 Nõue 2: Põllumajanduslikel eesmärkidel peetava või aretatava looma pidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikke liikumisvajadust ja muu looma terviseks ja heaoluks vajalikku.

2(1) Põllumajanduslooma pidamise ruumis või ehitises peab olema piisavalt ruumi, et loomal oleks võimalik takistamatult süüa, juua, maha heita, lamada ja üles tõusta ning jäsemeid välja sirutada. Loomapidamisel on keelatud kasutada vahendeid ja seadmeid, mis võivad looma vigastada. Loomapidamise ruum või ehitis peavad olema sellisest materjalist, mida on kerge puhastada ja desinfitseerida ning mis ei ole kahjulik looma tervisele.

2(2) Põllumajanduslooma pidamise ruumi või ehitise õhuvahetus peab tagama, et ruumi suhteline õhuniiskus, temperatuur, tolmu- ja gaasisaldus püsivad tasemel, mis ei kahjusta looma tervist. Põllumajanduslooma ei tohi pidada alaliselt pimedas. Looma pidamise ruum või ehitis peab olema piisavalt valgustatud kas loomuliku valguse või kunstliku valgustusega. Sigadel peab kunstliku valgustuse tugevus olema minimaalselt 40 lx. Võimalus peab olema kasutada ööpäev läbi lisavalgusallikat, et vajaduse korral kontrollida looma heaolu ja tervist. Sigade pidamise ruumis või ehitises ei tohi tekitada äkilist müra ja tuleb vältida pidevat mürataset, mis ületab 85 dBA.

2(3) Väljas peetavaid loomi tuleb kaitsta looma tervist ähvardavate ohtude eest ja loomadele tagada võimalus varjuda. Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud, piirdeaed tuleb hoida korras ja teravad esemed eemaldada. Loomale mitesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb loomi nende eest kaitsta või mitte lasta karjamaale.

(loomakaitse seadus § 3 lg 2 p 3, 4, lg 3; põllumajandusministri määrused: nr 59 § 3 lg 3, § 3 lg 6, § 4 lg 3, 4, § 9; nr 78 § 5 lg 1, 2, § 2¹, § 6; nr 80 § 10 lg 1, 5, § 11 lg 1, § 13 lg 2, § 15 lg 1, 2; nr 84 § 5 lg 1, § 6; nr 88 § 5 lg 1, § 7 lg 1, 3, § 5 lg 5; nr 90 § 3 lg 1, 3, § 7 lg 3, § 15; nr 91 § 3 lg 1, § 7 lg 1, § 6 lg 3, § 7 lg 5, § 11 lg 3, 5)

Võrdluseks: sigadele vajaliku min valgustuse tugevus on 40 lx, nt mugavaks lugemiseks peetakse sobivaks valgustugevust 300–400 luks; sigade pidamise ruumis tuleb vältida pidevat üle 85 dBA mürataset, nt ketassae müratase on ligikaudu 100 dBA.

Mitesobivateks ilmastikutingimusteks loetakse liigne kuumus ja külm, tugev päikesepaiste, päevi kestev vihma-, lume- või rahesadu, tuule ja sademete koosmõju, mille eest loomal ei ole võimalik varjuda.

Varjumisvõimaluseks talvisel ajal võib lugeda looduslikku või tehislukku varjualust, kuhu kõik loomad korraga varju mahuvad ja kus maapind on lumevaba. Selleks võib olla hoone või ehitis, kus kasutatav materjal ei tohi looma vigastada ega hirmutada (nt tuule käes pekslev kile) ega olla loomale kahjulik. Varjualune peab olema tugev ja vastu pidama ka suurematele tuulehoogudele. Varjumisvõimaluseks võib lugeda ka näiteks tihedat kuusenoorendikku või kadastikku, kus maapind on talvisel ajal lumevaba.

Suvisel ajal on varjumisvõimaluse juures oluline katuse olemasolu, mille all loomad saavad varjuda otsese päikesekiirguse eest. Samuti võib suvel varjumisvõimaluseks lugeda looduslikku võsa või metsatukka, mis pakub kaitset päikesekiirguse ja vihma või rahe eest.

KM 11 Nõue 3: Põllumajanduslooma tervist ja heaolu tuleb kontrollida nii sagedasti, kui seda on vaja välditavate kannatuste ärahoidmiseks. Looma pidamisega vahetult tegeleval füüsilisel isikul peavad olema vajalikud teadmised looma anatoomiast, füsioloogiast, loomaliigile omastest käitumisharjumustest ja loomakaitsenõuetest ning asjakohased praktilised oskused. Sellise põllumajanduslooma tervist ja heaolu, kelle suhtes kohaldatakse intensiivset loomapidamist, tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas. Siseruumis peetava vasika tervist ja heaolu kontrollitakse vähemalt 2 korda päevas. Broilerite tervist ja heaolu kontrollitakse vähemalt 2 korda päevas. Haigestunud või vigastatud loom peab saama asjakohast ravi. Vajaduse korral eraldatakse haige või vigastatud loom teistest loomadest, paigutades ta eraldi ruumi, kus on kuiv allapanu.

(loomakaitseseadus § 3 lg 2 p 2, lg 31, 32; Põllumajandusministri määrused: nr 78 § 4 ja § 11; nr 80 § 3 ja § 5; nr 90 § 1 ja § 2 lg 1; nr 91 § 1 ja § 2 lg 1; nr 59 § 6 ja § 7 lg 1; nr 84 § 2 ja § 4 lg 1; nr 88 § 2 ja § 3 lg 1)

Intensiivne loomapidamine loomakaitseseaduse tähenduses on loomade pidamine sellise loomkoormusega, sellistes tingimustes või sellisel tootmistasemel, mille puhul looma tervis ja heaolu sõltuvad inimese sagedasest hooldusest.

KM 13 Nõue 4: Intensiivses loomapidamises kasutatavaid tehnilisi seadmeid tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas ning avastatud viga tuleb parandada võimalikult kiiresti. Kui viga ei saa võimalikult kiiresti parandada, tuleb viivitamata rakendada looma tervist ja heaolu kaitsvaid ajutisi meetmeid.

Põllumajanduslooma pidamisel sundventilatsiooniga ruumis tuleb tagada asjakohane varusüsteem, et tagada piisav õhuvahetus looma tervise ja heaolu säilitamiseks süsteemirikke korral, ning rikestest märkuandev häiresüsteem.

(loomakaitseseadus § 3 lg 3³; põllumajandusministri määrused: nr 78 § 2 lg 3; nr 90 § 4 lg 1, 3, 4, § 7 lg 4; nr 80 § 11 lg 2; nr 91 § 4 lg 1, § 6 lg 4; nr 59 § 4 lg 2; nr 84 § 7 lg 2; nr 88 § 6 lg 3, 4, § 7 lg 2)

KM 11 Nõue 5: Keelatud on loomale kannatusi põhjustav aretustegevus ja muu sarnaste tagajärgedega tegu, mis ei ole tingitud looma ravimisest, muust veterinaarsest menetlusest ega hädaolukorradest. Keelatud on operatsioonid ja muud veterinaarsed menetlused, mis muudavad looma välimust ja mida ei tehta ravi eesmärgil. Keelatud on loomade kastreerimine pikaegset valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil.

(loomakaitseseadus § 4 lg 1, § 9 lg 1, 2)

Kannatusi põhjustav aretustegevus on aretustegevus, mis võib kahjustada looma üldseisundit. Näiteks aretustegevuse tulemusel looma kaal suureneb (suurem piimatootlikkus), aga jalgade olukord võib halveneda; nõrk sörgats, millega kaasnevad tugiaparaadi probleemid.

Lubatud on järgmised veterinaarsed menetlused: loomade kastreerimine, steriliseerimine, nudistamine, sõrgade ja kapjade lõikamine, loomade tätoveerimine ning mikrokiipimine, põrsaste hammaste ja sabade lõikamine, pullidele ninarõnga panemine, tibude nokkade lõikamine, väliaedikutes peetavate kultide kärssade rõngastamine.

Põrsaste sabasid on lubatud lõigata üksnes juhul, kui see on veterinaararsti otsuse kohaselt nende tervise ja heaolu tagamiseks vältimatult vajalik.

Operatsioone ja muid veterinaarseid menetlusi teeb veterinaararst. Veterinaararsti otsesel juhendamisel ja vastutusel võib operatsioone ja muid veterinaarseid menetlusi teha ka loomaarstiõppe õppekava üliõpilane.

Keelatud on loomade kastreerimine pikaajset valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil, näiteks kummirõngast kasutades.

Tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustik

Tingimuslikkusega seotud toetuste taotlejatel tuleb taotluse esitamisel täita tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustik. Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlusel oleva küsimustiku saab esitada ainult elektroonselt.

Küsimustikust saadavad andmed on vajalikud iga taotleja puhul nõuete kohaldumise määramiseks.

Vastata tuleb, kas:

- minu valduses on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudega määratletud maastikuelemente, mida tuleb säilitada;
 - kasutan põllumajandusmaa niisutamiseks põhjavett üle 150 m³ kuus või üle 10 m³ ööpäevas või pinnavett üle 30 m³ ööpäevas;
 - minu valduses on alla 3m³ naftasaaduse mahuti või üle 3 m³ mahutavusega naftasaaduste ehitis;
 - kasutan mineraalväetisi;
 - hoian sõnnikut sõnnikuhoidlas;
 - hoian sõnnikut aunades;
 - hoian silo silohoidlas või maa peal;
 - täidan ühte järgmist nõuet:
 - * põllumaa ja maastikuelementide aluse maa pindalast on vähemalt 4% tootmisest kõrvale jäetud maa-alad ja elemendid;
 - * põllumaa ja maastikuelementide aluse maa pindalast on vähemalt 3% tootmisest kõrvale jäetud maa-alad või elemendid ja nõuetekohane osa ÖKO toetuse ökoalasid;
 - * põllumaa ja maastikuelementide aluse maa pindalast on vähemalt 3% tootmisest kõrvale jäetud maa-alad või elemendid ja vähemalt 4% lämmastikku siduvad põllumajanduskultuurid;
- (Lisaks tuleb taotluses teha märged ökoalade, tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide loetelus.)*
- kasutan taimekaitsevahendeid;
 - tegelen loomsete esmatoodete (toorpiim, muna, mesi) tootmise ja turustamisega;
 - tegelen mitteloomsete esmatoodete (teravili, köögivili) tootmise ja turustamisega.

KONTAKTID

Maaeluministeerium

Lai tn 39 / Lai tn 41, 15056 Tallinn

Tel 625 6101

info@agri.ee

www.agri.ee/tingimuslikkus

Põllumajanduse Registrate- ja Informatsiooni Amet (PRIA)

Tähe 4, 51010 Tartu

Tel 737 1200

mailto:pria@pria.ee

www.pria.ee/infokeskus/tingimuslikkus-ja-nouetele-vastavus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Teaduse 2, 75501 Saku, Harjumaa

Tel 605 1710

pta@pta.agri.ee

www.pta.agri.ee

Keskkonnaamet

Roheline 64, 80010 Pärnu

Tel 662 5999

<mailto:info@keskkonnaamet.ee>

www.keskkonnaamet.ee/et